

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

ลักษณะของเด็ก 3-6 ขวบกับความสามารถในการรู้จักและเข้าใจคำ

จอห์น ไอเซนสัน (Jon Eisenson) กล่าวถึงเด็ก 3-4 ขวบว่า "เด็ก 4 ขวบมีวุฒิภาวะด้านการพูดสูงกว่าเด็ก 3 ขวบ เด็กวัยนี้อาจพัฒนาการพูดถึงขั้นใช้วาจาศิลปะของตัวเอง รู้จักเลือกคำมาตอบโดยพูดออกมาเป็นวลีหรือประโยคที่ถูกต้อง เป็นตัวของตัวเองในการพูด (Individuolect)"¹

จีเซล (Gesell) พูดถึงเด็ก 4-6 ขวบ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

เด็กอายุ 4 ขวบชอบพูดและวิจารณ์ให้ตัวเองฟังเสียเป็นส่วนใหญ่ เด็กชอบทดลองใช้คำที่ตนรู้จักกับคนที่อยู่รอบข้าง ชอบเล่นคำใหม่ ๆ โดยเฉพาจะคำหรือสำนวนที่ตนชอบ มักชอบซักถามจนบางครั้งผู้ใหญ่ตอบไม่ได้ คำถามที่ผู้ใหญ่มักได้ยินอยู่เสมอคือ "ทำไม" "อย่างไร" แต่ยังไม่เป็นภาษาที่ใช้จริงวาทและสับสนอยู่มาก

การใช้ภาษาของเด็ก 5 ขวบจะค่อย ๆ พัฒนาขึ้นกว่าเดิมคือรู้ว่าเขาควรจะหยุดพูดเมื่อไร การคิดการตัดสินใจอนุพูดใช้เวลาานกว่าเดิม เพราะเด็กเริ่มมีแนวคิดรวบยอดในสิ่งต่าง ๆ ขึ้นบ้างแล้ว บางครั้งจึงอยู่ในความสงบเงียบฟังคนอื่นพูดด้วยดี จีเซลเรียกเด็กวัยนี้ว่า นูมนอย (Little man)

¹John Eisenson, Speech Correlation in the School.

เมื่อเด็กอายุย่างเข้า 6 ขวบก็สมควรที่จะเขาเรียนรู้ในชั้นประถมปีที่ 1 ได้ เพราะเด็กพร้อมที่จะรับรู้ค่านิยมทางจริยธรรม เด็กรู้จักคำและวลีจำนวนมากซึ่งทำให้บางครั้งดูเหมือนจะเข้าใจคำพูดเพื่อไป คำศัพท์ของเด็กวัยนี้ขยายถึง 3,000 คำ สามารถอ่านอักษรบางตัวได้¹

คณะศึกษานิเทศก์กรมการฝึกหัดครูได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้ภาษาของเด็ก 4-6 ขวบ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

เด็กอายุ 4 ขวบ มีผู้พูดทางภาษามาก เด็กวัยนี้ฉลาด ช่างซักช่างถามมากที่สุด เพื่อให้รู้ว่าตัวเองสัมพันธ์กับสิ่งรอบ ๆ ตัวอย่างไร และเพื่อเรียกร้องความมั่นใจจากคนอื่น ๆ ด้วย คำพูดของเด็กวัยนี้บางทีก็ผิดเพี้ยนไป ทำให้รู้สึกว่าเขาพูดไม่ชัด บางทีก็มีคำถาม "ทำไม" "อย่างไร"

เด็กอายุ 5 ขวบ รู้จักคิดก่อนพูด รู้จักการเริ่มต้นใหม่ บางครั้งอาจสร้างเรื่องขบขันที่หน้าตลก เช่น กินข้าวแล้วกลับตอบว่าไม่ต้องการกิน ชอบขออนุญาตอย่างเป็นทางการ พูดเก่ง รู้ศัพท์ประมาณ 2,000 คำ รู้จักนำประสบการณ์มาสัมพันธ์กันใดเวลาไหนและขยายความไปบ้าง แต่ภาษายังวากวนอยู่ เด็กยังคงชอบพูดคนเดียวอยู่

เด็กอายุ 6 ขวบ อ่านหนังสือได้บ้าง รู้จักสะกดย่างง่าย ๆ ชอบคิดเกี่ยวกับตัวเลข สนใจวิทยุ ละคร รู้จักความดีความชั่ว สภาพการเจริญเติบโตของเด็ก พบว่า ambivalence มาก เวลาทำอะไรมักจะมี extreme ไปข้างใดข้างหนึ่ง คือ ทำดีที่สุดแล้วหันมาทำเร็วที่สุดเพราะมีอารมณ์เกี่ยวข้องอยู่เสมอ²

ศูนย์วิจัยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ Gesell, Child Development, pp. 224-252.

² หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, บทความประกอบหมวดวิชาการศึกษา (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2511), หน้า 5-8.

✓ จากข้อสังเกตของคณะศึกษานิเทศก์ทำให้เห็นลักษณะการใช้ภาษาและพฤติกรรมโดยรวมของเด็กในวัยนี้ได้ชัดเจนขึ้น โดยเฉพาะเด็กในวัย 6 ขวบ ซึ่งมีพฤติกรรมต่างจากเด็ก 4-5 ขวบที่เห็นเด่นชัดคือ ความรู้สึกตรงข้ามกันที่เกิดขึ้นทันทีทันใด (ambivalence) เวลาทำอะไรจึงมักจะเอียงหรือหนีไปทางใดทางหนึ่ง ซึ่งขึ้นอยู่กับอารมณ์ของเขาเป็นส่วนใหญ่อันจะสะท้อนให้เห็นลักษณะการใช้ภาษาที่ค่อนข้างจะไม่ค่อยคงที่เท่าใดนัก

เท่าที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเด็กในระดับอนุบาลพบว่า เด็กที่มีอายุ 3-6 ขวบ พูดคล่องแคล่วมาก รู้คำศัพท์เกือบเท่าผู้ใหญ่ รู้จักวิเคราะห์วิจารณ์ผู้อื่น แม้แต่ครูก็ยังถูกวิจารณ์ เช่น ครูออกเสียงไม่ชัด ครูบ้า เป็นต้น เด็กส่วนมากชอบใช้คำแปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่มีเสียงน่าสนใจซึ่งได้ยินได้ฟังมา เช่น กาโม ซุปเปอร์แมน กรอบเซ็นเซอร์ราว เค็งคิง ฯลฯ แม้บางคำจะออกเสียงไม่ชัดทุกหยางก็ตาม คำที่เด็กรู้จักและคิดว่าตัวเองเข้าใจแล้วนำมาใช้พูดนั้นส่วนมากก็ไดมาจากรูปภาพ เรื่องเล่า โฆษณาจากสื่อมวลชนต่าง ๆ คำบางคำเด็กไม่เคยนำมาใช้พูดเลยแต่ก็มีคำหมายความว่าเขาไม่รู้จักคำนั้น เช่น คำ "ปิ่นโต" แม้ว่าเด็กอาจไม่เคยเรียกปิ่นโตแต่เรียก "ที่ใส่ข้าว" แทน แต่เมื่อผู้ใหญ่ชี้ให้ไปหยิบปิ่นโตเด็กก็สามารถหยิบได้ตามที่ต้องการ หรือบางครั้งในขณะที่ผู้ใหญ่สนทนากัน เด็กเข้าใจเรื่องดี ทำให้อดไม่ได้ที่จะเสริมหรือสอดขึ้นมาจากหน้าให้พ่อแม่หรือผู้ปกครองบางคนที่ไม่เข้าใจเด็กมองเห็นว่าเด็กไม่รักษามารยาทและถือเป็นเรื่องสำคัญมากซึ่งจะดุเด็กทันที

จะเห็นได้ว่า ไม่ว่าเด็กชาติใด ภาษาใด มักจะมีพัฒนาการทางภาษาคลาย ๆ กัน โดยเฉพาะในเรื่องการรู้จักและเข้าใจคำ การเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องคำนี้จะได้เสนอรายละเอียดในบทต่อไป

✓ เมื่อพูดถึงพัฒนาการทางการพูดของเด็ก เด็กเริ่มใช้ภาษาเพื่อตอบสนองความต้องการทางร่างกายก่อน เช่น พยายามออกเสียงเพื่อสื่อความหมายว่า หิว ร้อน มดกัก เป็นต้น ซึ่งนักจิตวิทยาบางคนไม่นับว่าช่วงนี้เป็นการพูดที่แท้จริงจึงจัดอยู่ในขั้นก่อนการพูด (pre-speech) เมื่อเด็กมีความพร้อมทางอวัยวะการออกเสียง เด็กก็จะเริ่มเลียนเสียงที่ได้ยินได้ฟังมาแล้วค่อย ๆ เก็บสะสมรวบรวมไว้เรื่อย ๆ

เมื่อเด็กมีความสามารถเพิ่มขึ้น มีความพร้อมทางสมองมากขึ้น เด็กก็สามารถคิด ประดิษฐ์คำขึ้นมาใช้เองได้ บลูเมนธอล (Blumenthal) กล่าวว่า "การพูดของเด็ก จะเริ่มจากการเลียนแบบเรียกว่าการพูดโดยผิวเผิน (external speech) ต่อมา เขาจะคิดคำขึ้นมาได้เอง ในตอนนี้การพูดก็จะสัมพันธ์กับความคิดมากขึ้น เรียกว่า การพูดที่เกิดขึ้นภายใน (internal speech)¹ (นักจิตวิทยาบางคนใช้คำ inner speech แทน internal speech) ไวโกทสกี (Vygotsky) ได้ทดลอง และยืนยันแนวคิดดังกล่าวพร้อมทั้งลงมติว่า "เด็กที่มีอายุ 6-7 ขวบ พูดแบบผิวเผิน เลียนแบบน้อยลง เพราะเริ่มพูดในสิ่งที่คิดอยู่ในใจและสามารถถ่ายทอดออกเป็นคำพูด ที่ต่อเนื่องสัมพันธ์กันได้" ส่วนลาซารัส (Lazarus) เรียกลักษณะการพูดของเด็ก แตกต่างไปอีก เขาให้คำจำกัดความว่า "การพูดแบบที่ผู้ใหญ่สอนให้เด็กพูดนั้นเรียกว่า "speech" ส่วนการพูดที่เกิดขึ้นจากการใช้สัญลักษณ์จากความคิดภายในตัวเด็กเอง เรียกว่า "speaking"²

กิติยวดี บุญซื่อ กล่าวถึงพัฒนาการการพูดของเด็กไทยไว้อย่างเด่นชัด เป็น ลำดับขั้นโดยแบ่งเป็น 6 ระยะ คือระยะตาม ระยะติด ระยะคิด ระยะก่น ระยะปน

¹ Arthur L. Blumenthal, Language and Psychology, (New York : John Wiley & Sons, 1970), p. 86.

² L.S. Vygotsky, Thought and Language, (Cambridge : Massachusetts Institute of Technology Press, 1962) cited by James Britton, Language and Learning, (England : Penguin Books Ltd., 1970), p. 203.

³ Blumenthal, Language and Psychology, p. 87.

ระยะโปร่ง¹ เด็กอนุบาลจะอยู่ในช่วงการใช้คำคาบเกี่ยวอยู่ระหว่าง ระยะติด
 ระยะคน และระยะปน จะเห็นได้ว่าการใช้คำของเด็กจะสัมพันธ์กับการคิดการคนหา
 คำด้วยตัวเอง ในขณะที่เดียวกันก็สับสนปนเปกันไป เขาใจบาง ไม่เข้าใจบาง ส่วน
 เพียเจต์ (Piaget) ได้สรุปลักษณะการพูดของเด็กในวัยดังกล่าวออกเป็น 2 ลักษณะ
 ใหญ่ ๆ คือ การพูดที่ยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง (ego-centric speech) และ
 การพูดที่ยึดสังคมเป็นหลัก (socialized speech)² โดยอธิบายไว้ว่าการพูดใน
 ระยะแรก ๆ ของเด็กจะมีลักษณะเหมือนคนพูดคนเดียว (monologue) พูดให้
 ตัวเองฟังไม่สนใจว่าใครจะฟังสิ่งที่ตนพูดอยู่หรือไม่ ต่อมาเมื่อเด็กมีโอกาสนำสังคม
 การพูดขณะเล่นกับเพื่อน ๆ ก็ค่อยเปลี่ยนไปเป็นการแสดงความคิดออกมาดัง ๆ และ
 สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับคนอื่นในลักษณะการถามและตอบโต้ไปมากับเพื่อน (Questions
 and Answers) นอกจากนี้เพียเจต์ยังให้ข้อคิดเกี่ยวกับเด็กที่มีช่วงอายุ 2-7 ขวบ
 ว่า "เด็กเริ่มพัฒนาการใช้สัญลักษณ์แทนสิ่งของ (symbolic thought) โดย
 แสดงออกทั้งทางภาษาและการเล่น (symbolic play) เรียกความสามารถนี้ว่า
 "symbolic function" ซึ่งนับเป็นรากฐานของการเรียนรู้ที่สำคัญที่สุดในชีวิต
 ของเด็กที่เดียว"³ นอกจากนี้แล้วเพียเจต์ยังคงย้ำต่อไปอีกว่า "เด็ก 3-5 ขวบนี้
 มีลักษณะการสร้างสรรค์สัญลักษณ์มาก"⁴ ซึ่งหมายความว่าเด็กวัยนี้รู้จักเลือกคำที่
 เป็นสัญลักษณ์แทนภาษาขยายวงกว้างออกไปมากที่สุดที่เดียว สังเกตได้ชัดเจนที่เด็กเล่น
 เด็กเริ่มมีความสามารถในการแทนที่หรือสมมติสิ่งที่แลเห็นแทนสิ่งอื่น ๆ เช่น สมมติ
 หมอนแทนน่อง กลองแทนรถ ไม่แทนปืน หรือภาพที่ไม่ค่อยชัดบางภาพที่ผู้ใหญ่มองไม่ออก

¹ กิติยวดี บุญชื้อ, "กลุมทักษะภาษาไทย" ใน หลักสูตรและการสอน ทฤษฎี
 และแนวปฏิบัติ, หน้า 86-87.

² John Piaget, Language and Thought of the Child, p.9.

³ หนวยศึกษานิตเทศก์, กรมการฝึกหัดครู, การศึกษาเด็กในทัศนะของ
 เพียเจต์และนักจิตวิทยาอเมริกัน (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2517), หน้า 8.

⁴ คาราวัลย์ เกษทอง, "การเรียนรู้ของเด็ก" วิทยาสาร 2(8 มกราคม
 2515) : 13 .

แต่เด็กบอกได้ คาราวัลย์ เกษทอง กล่าวถึงเด็กวัยนี้ว่า "ภาษาเป็นเครื่องมือในการ
สมมติของเด็ก การเรียนการใช้ภาษาของเด็กจึงมีลักษณะสร้างสรรค์"¹

ทฤษฎีการเรียนรู้คำ

ทฤษฎี R-S

การเรียนรู้คำศัพท์ของเด็กมีกระบวนการที่ยากลำบากซับซ้อนไม่น้อยทีเดียว
นักจิตวิทยาแต่ละกลุ่มก็ได้พยายามอธิบายลักษณะการเรียนรู้คำทั้งการรู้จักคำและ
เข้าใจคำตามแนวคิดของตน

ธอร์นไดค์ (Thorndike) ซึ่งนับเป็น "บิดาแห่งจิตวิทยา" ที่ชาวอเมริกัน
ยอมรับว่าเป็นนักทฤษฎีการเรียนรู้คนแรกได้กล่าวถึงการเรียนรู้ว่า การเรียนรู้เกิดขึ้น
ได้เมื่อมีสิ่งเร้า (stimuli) และมีการตอบสนอง (response) ประกอบกับการ
เสริมแรง (reinforcement) ด้วย จากทฤษฎีของธอร์นไดค์นี้เองได้กล่าวถึงลักษณะ
การเรียนรู้ที่เกิดจากการลองผิดลองถูก (Trial and Error) ในการเรียนรู้ภาษา
ก็เช่นเดียวกันต้องอาศัยการลองผิดลองถูกอยู่ตลอดเวลาโดยเฉพาะเด็กในระดับ
อนุบาลซึ่งเริ่มมีประสบการณ์กว้างออกไปนอกเหนือจากบ้านซึ่งมักได้ยินคำใหม่ ๆ
มาจากบุคคลอื่นรอบข้าง เด็กจะพยายามทดลองใช้คำเหล่านั้นเสมอ บางครั้งก็ถูก
บางครั้งก็คลาดเคลื่อนไป ในตอนนั้นถ้าเด็กได้รับการเสริมแรงที่ถูกต้องก็จะทำให้เขา
รู้จักคำและเข้าใจคำได้ต่อไป

หลักอีกข้อหนึ่งของทฤษฎีการเรียนรู้ของธอร์นไดค์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้
ภาษาของมนุษย์ คือการเชื่อมโยงการเรียนรู้ (Transfer of Learning) เมื่อ
พิจารณาการเรียนรู้คำของเด็กจะเห็นว่าสอดคล้องตามหลักข้อนี้มากที่สุดทีเดียว ทั้งนี้เพราะ
การเรียนรู้ภาษาโดยเฉพาะในเรื่องคำเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกันเช่นเดียวกับการ
เรียนรู้ทั่วไป จากคำที่รู้แล้วซึ่งเป็นคำเก่าสัมพันธ์กับคำที่รู้จักใหม่ เช่น เด็กรู้จัก
คำ "ควาย" เมื่อเด็กเห็นวัว ก็จะมีคำที่รู้จักว่า "วัว" ได้เร็วขึ้น เพราะเด็กรู้จักควาย

¹ คาราวัลย์ เกษทอง, เรื่องเดียวกัน.

มาก่อน ท่านองเดียวกับคำที่เป็นนามธรรม เด็กรู้จักคำ "ดี สวย" เมื่อพบสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดคำดังกล่าว ต่อมาเมื่อเด็กพบสถานการณ์ที่คล้าย ๆ กับสถานการณ์เดิมพร้อมกับได้ยินคำว่า "งาม" เด็กก็จะเกิดการเชื่อมโยง การเรียนรู้ว่า "งาม" เป็นคำที่มีความหมายอยู่ในกลุ่มเดียวกัน "ดี สวย" เป็นต้น

วัตสัน (Watson) ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาอเมริกัน ผู้ริเริ่มทฤษฎีพฤติกรรมนิยม (Behavioralism) นั้น ได้นำความคิดของ พาฟลอฟ (Pavlov) มาทดลองศึกษาพฤติกรรมร่วมกับ เรย์เนอร์ (Rayner) จึงทำให้เกิดทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก (Classical Conditioning) ซึ่งก็ได้มีผู้ศึกษาต่อกันมาหลายคน

หลักที่ได้จากการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก (Classical Conditioning) ของวัตสัน (Watson) นั้นเมื่อนำมาทดลองกับการเรียนรู้ภาษาของเด็ก โดยทดลองกับสัตว์และคนก็พบว่าได้ผล ผลที่ได้จากการทดลองยืนยันว่า ความหมายของคำเกิดขึ้นตามเกณฑ์การวางเงื่อนไขจริง และได้มีการพิสูจน์เกณฑ์ของทฤษฎีดังกล่าวในการเรียนรู้ภาษาหลาย ๆ ครั้งด้วยกัน จนสรุปออกมาได้ว่า "คำจะมีความหมายเมื่อจับคู่กับสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขจากสถานการณ์ ซึ่งทำให้เกิดการตอบสนอง จนในที่สุดก็จะทำให้เกิดการตอบสนองได้ด้วยตัวเอง โดยไม่ต้องสร้างสถานการณ์ประกอบ"¹

เมื่อรู้คำ ๆ หนึ่งก็สามารถรู้จักคำอื่น ๆ ต่อไปได้ โดยการใช้คำใหม่มาจับคู่กับคำที่รู้ความหมายแล้ว โดยใช้การวางเงื่อนไขแบบเดียวกัน คือ ใช้คำที่รู้จักแล้วเป็นสิ่งเร้าที่ไม่ได้วางเงื่อนไข คำที่ยังไม่ทราบความหมายเป็นสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไข ในที่สุดใช้คำใหม่คำเดียวก็จะทำให้เกิดการตอบสนองเช่นเดียวกับการใช้สิ่งเร้า 2 คำประกอบกัน การตอบสนองอาจเกิดขึ้นภายใน คือ รู้จักและเข้าใจแล้วเก็บสะสมเพื่อเป็นฐานในการเรียนรู้ต่อไป การเรียนรู้กลุ่มคำและประโยคก็เป็นไปท่านองเดียวกัน

¹ Arthur W. Staats, Learning, Language and Cognitive, (New York : Holt, Rinehart And Winston, 1968), p. 24.

สมมตินักเรียนอนุบาลคนหนึ่งได้รับการวางเงื่อนไขให้รู้จักคำว่า "ดี" หรือ "สวย" พร้อมกับสิ่งเราซึ่งมีลักษณะสดชื่น ยิ้มแย้มแจ่มใส น่ารัก หอม ควบคู่กันไปทุกครั้ง เมื่อเด็กได้ยินคำว่า "งาม" พร้อมกับสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกันกับสถานการณ์เดิม เด็กจะเกิดการเรียนรู้คำศัพท์ว่า "สวย" กับ "งาม" มีความหมายคล้ายกัน เป็นคำพวกเดียวกัน เมื่อเด็กสามารถใช้คำเหล่านี้บรรยายสถานการณ์ เหตุการณ์หรือการกระทำของใคร ๆ ได้โดยใช้ศัพท์บัญญัติของตัวเองก็ถือว่าเขาไม่เพียงแต่รู้จักคำ 2 คำเท่านั้น แต่เขายังเข้าใจคำดังกล่าวนั้นด้วย

ดังนั้น เมื่อเด็กเคยเห็นสิ่งใดและเคยได้ยินคนอื่นเรียกชื่อสิ่งนั้น ๆ เด็กก็จะจดจำไว้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความประทับใจของเด็กคิดว่า จะจำได้นานแค่ไหน เมื่อเด็กเห็นสิ่งที่อยู่ในภาพ (โดยการวางเงื่อนไข) และให้บอกว่าเป็นภาพอะไร เด็กจะเกิดการเชื่อมโยงการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์เดิมซึ่งเป็นสิ่งเราที่ไม่ได้วางเงื่อนไข เด็กก็เกิดการตอบสนองภายใน คือ ระลึกได้ และตอบออกมาว่าเป็นภาพอะไร จึงได้นำหลักดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการทดลองศึกษาความสามารถในการรู้จักคำและเข้าใจคำของเด็กครั้งนี้

สตาทส์ (Staats) เป็นผู้หนึ่งที่ได้เคยทดลองทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิกในการเรียนรู้คำของแมวที่ชื่อแมกซ์ (Max) ใน ค.ศ. 1953 ขณะที่เขาเป็นนักศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งทุกครั้งที่แมวมีที่ท่าว่าจะอุจจาระไม่เป็นที่เป็นทางเขาจะตีมันพร้อมทั้งพูดคำว่า "ไม่" ทุกครั้ง จนแมวเกิดการเรียนรู้เอง ต่อมาเขาไม่ต้องตีแมวอีกเลย เพียงแต่พูดคำว่า "ไม่" แมวตัวนั้นก็จะละพฤติกรรมที่กำลังทำอยู่ได้ เมื่อเขาได้ทดลองโดยใช้วิธีการเดียวกันกับลูกหมาอีก 2 ตัว ก็ได้ผลออกมาเหมือนกัน เขาจึงสรุปว่า การเรียนรู้คำของเด็กก็เป็นไปในทำนองเดียวกับที่ได้ทดลองกับแมวและหมามาแล้ว

ส่วนทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบที่เรียก "Operant Conditioning" ของสกินเนอร์ (Skinner) นั้นเป็นการเรียนรู้คำที่เกิดจากสิ่งเร้าภายในของเด็กเองโดยไม่ต้องรอให้มีสิ่งเร้าภายนอกมากระตุ้น สิ่งเร้าภายในได้แก่ความหิว

ความต้องการทางร่างกายอย่างอื่น เป็นต้น เด็กที่เรียนพูดก็จะเปล่งเสียงซึ่งเป็นเสมือนสัญลักษณ์บอกใหญ่ที่อยู่รอบข้างทราบ การเรียนรู้คำตามแนวคิดนี้เห็นไม่ชัดในเด็กระดับอนุบาลเท่ากับแบบแรกที่กล่าวมา

อย่างไรก็ตามการเรียนรู้คำตามทฤษฎีการวางเงื่อนไขทั้ง 2 แบบได้รับการเสริมแรง เขาช่วยจะทำให้การเรียนรู้คำเกิดผลดีขึ้น การเสริมแรงซึ่งมีทั้งทางบวกและทางลบจะสามารถช่วยเสริมพฤติกรรมและลบพฤติกรรมการรู้จักและเข้าใจคำของเด็กได้เป็นอย่างดี พรหมณี ชูทัย ได้อ้างคำกล่าวของสกินเนอร์ (Skinner) ที่ว่า "การกระทำใด ๆ ถ้าได้รับการเสริมแรงจะมีแนวโน้มให้เกิดการกระทำอย่างนั้นอีก ส่วนการกระทำใดที่ไม่มีการเสริมแรงย่อมมีแนวโน้มในความถี่ของการกระทำนั้นค่อย ๆ หายไปและหายไปในที่สุด"¹ ในทำนองเดียวกันกับการแสดงความสามารถในการรู้จักและเข้าใจคำ เมื่อใดที่เด็กแสดงความสามารถดังกล่าวออกมาและได้รับการเสริมแรงก็มีแนวโน้มว่าเด็กจะแสดงอีกในคราวต่อไป ในทางตรงกันข้าม ถ้าเด็กไม่ได้รับการเสริมแรงเด็กก็จะค่อย ๆ ลดการแสดงความสามารถในการรู้จักและเข้าใจคำลงและอาจจะหายไปในที่สุด ความคิดดังกล่าวไม่ต่างจากความคิดเห็นของชอร์นไคค์เลย นอกจากนี้ ศรียา-ประภัสร์ นิยมธรรม ก็อ้างถึงไรน์โกลด์ (Rheingold) และคณะซึ่งได้ค้นพบว่า "เด็กจะพูดมากขึ้นเมื่อให้รางวัลหรือการเสริมกำลังใจ"²

จึงเป็นที่ยืนยันได้ว่าในการฝึกภาษาโดยใช้สิ่งเร้าทางภาษาและการเสริมแรงประกอบกัน ช่วยให้เด็กเรียนรู้คำได้เร็วขึ้น เด็กเล็ก ๆ ที่ยังพูดไม่ได้ อาจเข้าใจสิ่งที่ตนได้ยินได้โดยการฝึกให้เด็กหัดฟังและหัดสังเกต เช่น เมื่อแม่

¹พรหมณี ชูทัย, สารัตถะทางจิตวิทยาการศึกษา (ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2520) หน้า 109.

²ศรียา-ประภัสร์ นิยมธรรม, พัฒนาการทางภาษา (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เฟื่องอักษร, 2519), หน้า 33.

กัวก็มือพร้อมทั้งพูดว่า "มาหาแม่มาลูก" เด็กจะสังเกตเห็นท่าทางพร้อมทั้งรอยยิ้มของแม่ซึ่งเป็นสิ่งเร้าประกอบกันและตอบสนองโดยการเข้าไปหาแม่ ถ้าเด็กได้รับการเสริมแรง เช่น การกอดการจูบจากแม่ เด็กก็จะเกิดการเรียนรู้ในการรู้จักและเข้าใจความหมายของคำได้ก็ขึ้นและมีแนวโน้มที่จะตอบสนองควยอาการเดียวกันในคราวต่อไป

ทำนองเดียวกันในเด็กโตซึ่งพูดได้คล่องแคล่วแล้ว คำใดที่เด็กเพิ่งรู้จักมาเด็กมักจะนำมาทดลองใช้ดังที่ไดกล่าวไปแล้ว ถ้าเด็กได้รับการเสริมแรงทางบวกเมื่อเขาใช้ถูกและเสริมแรงทางลบเมื่อใช้ไม่ถูกต้องก็จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ความหมายของคำไปเรื่อย ๆ เช่นเด็กที่ไม่เคยเห็นแพะมาก่อน เมื่อเด็กเห็นรูปแพะเด็กอาจจะบอกว่า มา ก็ได่ ถ้าบังเอิญตอบถูกผู้ใหญ่ให้คำชมเชยแสดงความดีใจ เด็กก็จะจำคำและภาพนั้นไว้ เมื่อไปพบสัตว์ที่มีลักษณะดังภาพที่เคยเห็นก็จะเกิดความมั่นใจในการใช้คำนั้น ในทางกลับกัน ถ้าเด็กตอบผิดไปจากภาพก็ต้องชี้แจงและอธิบายอย่างละมุนละม่อมหรือหาทางสอนคำดังกล่าวด้วยวิธีต่าง ๆ เพื่อให้เด็กเกิดความคิดรวบยอดอันช่วยให้เกิดการเรียนรู้คำนี้และคำอื่น ๆ ต่อไป การแสดงความพอใจหรือให้รางวัลเมื่อเด็กรู้จักคำและแสดงความเข้าใจในคำออกมาให้เห็นนั้น โอโฮบาร์ท เมอร์เรอร์ (O. Hobart Mowrer) ได้ตั้งเป็นทฤษฎีความพึงพอใจแห่งตน (The Autistic Theory หรือที่เรียกว่า Autistic Theory of Speech Acquisition) ซึ่งเห็นได้ชัดเมื่อเด็กเริ่มหัดพูดคำแรก แต่ที่พอจะนำมาใช้ได้กับเด็กในระดับอนุบาลที่เพิ่งเรียนรู้คำใหม่ซึ่งอาจจะถือว่าเป็นคำแรกที่เขารู้จักในแต่ละช่วงได้เหมือนกัน

ทฤษฎีการเลียนแบบ

การเรียนรู้คำในธรรมชาติของนักจิตวิทยาบางคนนั้นเห็นว่าเป็นการเลียนแบบมากกว่าโดยเฉพาะเด็กที่เพิ่งรู้จักคำศัพท์คำใดใหม่ ๆ ก็ได้มาจากการเลียนแบบผู้ใหญ่ ตัวอย่าง ผู้ใหญ่เรียก "เฮลิคอปเตอร์" เมื่อเห็น ยานพาหนะที่มีลักษณะคล้ายเครื่องบินลอยบนท้องฟ้าพร้อมทั้งชี้ให้เด็กดู เด็กก็จะจำคำ "เฮลิคอปเตอร์"

ทันที แม่ว่าจะออกเสียงไม่ชัดทีเดียว แต่เด็กในระดับอนุบาลส่วนมากจะพูดได้
 คอนขางถูกต้อง การเลียนแบบจะเกิดขึ้นก่อน แล้วเด็กก็จะจำการออกเสียงและ
 จำสิ่งที่รู้จักนั้นไว้ เมื่อมีโอกาสก็แสดงความสามารถในการรู้จักคำออกมา
 นักจิตวิทยาหลายคนที่มีความเห็นสอดคล้องกันตามทฤษฎีนี้ ศรียา-ประภัสร์
 นิยมธรรม กล่าวว่ "ผู้ที่ทำการศึกษเกี่ยวกับกาเลียนแบบในการพัฒนาภาษา
 อย่างละเอียด คือ เลวิส (Lewis, 1951)"¹ และเมวว์เรอร์ (Mowrer)
 ก็ให้ความเห็นว่า "เด็กทารกเรียนรูภาษาของตนโดย่างมีประสิทธิภาพที่สุด
 ด้วการเลียนแบบเสียงของผูเลี้ยงดูซึ่งมักจะพูดกับทารกด้วยภาษาของผู้ใหญ่
 ส่วนมาก และเมื่อเด็กเลียนเสียงของผู้ใหญ่อย่างถูกต้องก็จะได้รับแรงเสริมจะ
 ช่วยให้เด็กเลียนเสียงบ่อย ๆ จนคิดเป็นนิสัยที่จะออกเสียงนั้นเองภายหลัง"²
 ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเด็กอนุบาลบางคนพูดบางคำไม่ชัดซึ่งไม่ใช่เป็นเพราะเด็กไม่
 รู้จักคำและไม่เข้าใจคำนั้น ๆ แต่อาจเป็นเพราะตนแบบออกเสียงไม่ชัดก็ได้
 หรือออกเสียงเป็นภาษาถิ่นไป เช่น คำว่า "กรง" เด็กออกเสียง "กง" คำ
 "รองเทา" เด็กใช้ "เกือก" แทน เป็นต้น นอกจากนี้ก็ยังมีกาเอาเสียง
 อย่างผู้เลี้ยงดูประกอบด้ว จากข้อสังเกตของนักจิตวิทยาหรือนักการศึกษาส่วน
 ใหญ่พบว่า เด็กหญิงมักรู้จักคำมากกว่าเด็กชายและชางพูดมากกว่าอีกทั้งมีการ
 เรียนรูภาษาได้เร็วกว่าด้ว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้เลี้ยงดูเด็กส่วนมากเป็นผู้หญิง
 รวมทั้งเด็กมักอยู่ใกล้ชิดกับแม่มากกว่าพ่อ ทำให้เด็กหญิงเลียนแบบและเอา
 อย่างใดแบบเนียนกว่าเด็กผู้ชาย

¹ศรียา-ประภัสร์ นิยมธรรม, พัฒนาการทางภาษา, หน้า 32.

²ดวงเดือน พันธุมนาวิน, ปัจจัยทางจิตสังคมกับความสันตติทางภาษา
ไทย (กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า บางมด, 2522),
 หน้า 2.

มีข้อสงสัยว่าก่อนหน้าที่เด็กจะพูดคำแรกได้นั้นเด็กเรียนรู้คำอย่างไร ศรียา-
ประภัศร นิยมธรรม ได้กล่าวถึงเรื่องนี้และได้อธิบายตามทฤษฎีการรับรู้ (Notor
Theory of Perception) โดยอ้างถึงลิเบอร์แมน (Liberman) ซึ่งตั้งสมมติฐาน
ไว้ว่า "การรับรู้ทางการฟังขึ้นอยู่กับ การเปล่งเสียง จึงเห็นได้ว่า เด็กมัก
จองหน้าเวลาเราพูดคุย ทำนองเดียวกับเด็กหุ้ตึง การทำเช่นนี้อาจเป็นเพราะ
เด็กฟัง พูดซ้ำด้วยตนเองหรือหัดเปล่งเสียงโดยอาศัยการอ่านริมฝีปากในการ
เรียนรู้คำ"¹

นอกจากนี้ สกินเนอร์² (Skinner) ยังได้อธิบายถึงทฤษฎีการ
เรียนรู้ภาษาอีกแนวหนึ่งไว้ว่า

ภาษาคือการรวบรวมคำพูด คำพูดเกิดจากตัวแปรต่าง ๆ เช่น
สิ่งเร้า การตอบสนอง การเสริมแรง โดยมีเงื่อนไขไว้ว่าต้องให้สิ่งเร้า
ทันทีที่เด็กพูดและเป็นสิ่งเร้าที่เด็กต้องการ เขาแบ่งพฤติกรรมการพูด
(verbal behavior) อันเกิดจากการตอบสนองออกเป็น 5 ประเภทคือ

1. Mand เป็นพฤติกรรมการพูดที่เกิดจากความต้องการอันเกิดจาก
สิ่งเร้าภายใน ทำให้เกิดเป็นแรงขับ เช่น เด็กหิวนม ขอนม เมื่อเด็ก
ใคร่รับการตอบสนองเด็กก็จะขออีกในครั้งต่อไป

2. Echoic เป็นพฤติกรรมเลียนแบบคำพูดที่ได้ยินมาจากผู้อื่น
แบบนกแก้วนกขุนทอง เช่น แม่พูดว่า "ตุกตา" "แมว" ลูกจะพูดตามซ้ำ
คำเดิม "ตุกตา" "แมว"

3. Textual เป็นพฤติกรรมการพูดที่ตอบสนองสิ่งที่พิมพ์

¹ศรียา-ประภัศร นิยมธรรม, พัฒนาการทางภาษา, หน้า 33.

²B.F.Skinner, Verbal Behavior, (New York : Appleton
Century-Grofts, 1957) pp. 35-85.

4. Intraverbal เป็นพฤติกรรมการพูดที่เกิดจากการตอบสนอง คำถามของผู้อื่นใดด้วย

5. Tact เป็นพฤติกรรมการพูดที่ตอบสนองสิ่งเร้าต่าง ๆ ที่มาเร้า ให้เด็กตอบสนอง

นอกจากทฤษฎีดังกล่าวมาทั้งหมดแล้ว ศรียา-ประภัสร์ ก็ได้อีกว่าถึง ทฤษฎีที่เกี่ยวกับพัฒนาการทางภาษาซึ่งเกี่ยวข้องกับ การเรียนรู้คำของเด็กด้วย แต่มักเป็นเด็กเล็ก ๆ เช่น

ทฤษฎีความบังเอิญจากการเล่นเสียง (Babble Luck) ของธอร์นไคค์ (Edward L. Thorndike) ทฤษฎีชีววิทยา (Biological Theory) ของอีริก เลนเนเบอร์ก (Eric Lenneberg) ซึ่งเชื่อว่าพัฒนาการทางภาษานั้นมีพื้นฐานทางชีววิทยาเป็นสำคัญและทฤษฎีการให้รางวัลของแม่ (Mother Reward Theory) ซึ่งคล้ายกับการเสริมแรงของจอห์น คอลดัวร์ค (John Dollard) และนีล มิลเลอร์ (Neel Miller) ทั้ง 2 คนนี้ย้ำบทบาทของแม่ในการพัฒนาภาษาของเด็กว่า ภาษาที่แม่ใช้ในการเลี้ยงดูเพื่อสนองความต้องการของเด็กจนเป็นเหตุให้เกิดภาษาพูดแรกๆ¹

โดยสรุปแล้วการเรียนรู้คำของเด็กเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องกันไป ศรีเรือน แก้วกังวาล ได้อีกว่าถึงกระบวนการเรียนรู้ภาษาซึ่งสอดคล้องกับหลักทฤษฎีต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งพอสรุปได้ว่ากระบวนการเรียนรู้ภาษา เกิดจาก ประสาทสัมผัส (sense) การลอกเลียนแบบ (imitation) การแสดงตัว (Identification) การลองผิดลองถูก (Trial and Error) การเชื่อมโยงการเรียนรู้ (Transfer of Learning) ส่วนอุเด้น (Uden) ได้สรุปกระบวนการเรียนรู้ความหมายของคำในลักษณะเดียวกันว่า "เด็กเรียนรู้ความหมายของคำโดยการเลียนแบบ (imitation) หรือการปรับให้เข้ากับเงื่อนไข (Conditioning) โดยมี

¹ ศรียา-ประภัสร์ นิยมธรรม, พัฒนาการทางภาษา, หน้า 35.

การเสริมแรงประกอบควย และเกิดความรู้สึกว่ามีความชำนาญในสิ่งนั้น (Feeling of Mastering) แลวนั่นเอง"¹ ขอคิดของอุเด็น หมายความว่า เด็กจะเรียนรู้คำใดของอาศัยการเลียนแบบและจดจำเอามาใช้ เมื่อได้รับการตีหรือชมก็จะพยายามปรับปรุงการใช้คำนั้น ๆ จนกระทั่งเกิดความเข้าใจ ความหมายของคำดังกล่าวในที่สุด

จะเห็นได้ว่าการเรียนรู้คำของเด็กยอมหนีไม่พ้นกระบวนการตอบสนองตามความพอใจ การเลียนแบบ การลองผิดลองถูก การปรับพฤติกรรมให้สอดคล้องกับเงื่อนไข การเชื่อมโยงการเรียนรู้และเกิดความรู้สึกชำนาญในที่สุด โดยเฉพาะเด็กระดับอนุบาลการเรียนรู้คำเริ่มจากการเลียนแบบ การลองผิดลองถูก การปรับเงื่อนไข และการเชื่อมโยงการเรียนรู้มากที่สุด เพราะเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่มีพัฒนาการทางภาษาซึ่งสังเกตเห็นได้ชัดมาก การเรียนรู้คำเกือบทุกคำของเด็กในตอนแรกนั้น จึงหนีไม่พ้นการเลียนแบบก่อน เมื่อเด็กเกิดการเรียนรู้ หลังจากใดทดลองแล้วทดลองอีก ก็จะทำให้เกิดความเข้าใจขึ้น คำที่เด็กพูดออกมาจึงไม่เพียงแสดงให้รู้ว่าเด็กรู้จักคำนั้น แต่เด็กยังเข้าใจคำนั้น ๆ อีกควย คำบางคำเด็กคิดขึ้นมาได้เองแล้วพยายามลองผิดลองถูกจนเป็นที่เข้าใจควยตัวเอง การพูดที่สัมพันธ์กับความคิดภายในตัวเองนี้ นักจิตวิทยาแต่ละคนเรียกไม่เหมือนกันเป็นต้นว่า internal speech บาง inner speech บาง speaking บาง ซึ่งใครกล่าวมาบางแล้ว ส่วนการพูดที่มีลักษณะการเลียนแบบอยู่มากนั้น มักจะเรียกพ้องกันว่า external speech หรือ speech นั้นเอง

ความสามารถในการรู้จักและเข้าใจคำ

ดังใดกล่าวแล้วว่าการเรียนรู้ภาษาเป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อนอย่างหนึ่งและเป็นรากฐานของการเรียนรู้คำอื่น ๆ ควย ดังนั้น การที่เด็ก

¹A. Van Uden, A World of Language for Deaf Children, (Netherland : Rotterdam University Press, 1970), pp.78-79.

รู้จักและเข้าใจคำจึงเป็นความสามารถที่สัมพันธ์กับสติปัญญาของเด็กวัย คน
 ส่วนมากมักจะคิดว่าการเรียนภาษาเป็นการเลียนแบบ ความคิดเช่นนี้พอจะมี
 ส่วนจริงอยู่ไม่น้อย โดยเฉพาะในช่วงแรกของการหัดพูดของเด็กซึ่งในระยะนี้
 เด็กจะรับรู้คำด้วยการเลียนแบบจากผู้ใหญ่ แต่ในระยะต่อมา เมื่อพัฒนาการ
 ทางสมองของเด็กมีมากขึ้น การลอกเลียนแบบจะลดลง เขาจะมีความคิดที่เป็น
 ของเขาเองมากขึ้นเป็นลำดับ การใช้ภาษาของเด็กจึงนับว่ามีความสัมพันธ์กับ
 สติปัญญาเป็นอย่างมาก ฟลาวเวลล์ (Flavell) กล่าวว่า "การเรียนรู้อาจจะ
 จะเกิดขึ้นได้ทั้งทางกระบวนการดูดซึม (assimilation) กระบวนการ
 ปรับแต่ง (accommodation) รวมทั้งการดัดแปลงให้เหมาะสม (adaptation)
 อยู่ตลอดเวลา ตามทฤษฎีของเพียเจต์และในช่วงเวลาดังกล่าวคนจะเรียนรู้
 และเข้าใจความหมายของคำแต่ละคำที่ผ่านมาลึกซึ้งขึ้นเป็นลำดับ"¹ นั่นก็
 หมายถึงว่า การจำคำได้ก็เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่
 กล่าวมาเป็นลำดับไม่ได้เกิดจากการลอกเลียนแบบเพียงอย่างเดียว กาเย
 (Gagne) ก็เห็นด้วยว่า "การจำได้เป็นผลที่เกิดจากการเรียนรู้" (Remembering
 is the outcome of learning)" การจำคำศัพท์ต่าง ๆ ของ
 เด็กก็เนื่องมาจากเขาเกิดความคิดรวบยอดจากการเรียนรู้คำศัพท์เหล่านั้น
 นั่นเอง

ความจำเกี่ยวกับคำศัพท์ใด ๆ ก็ตามจะมีลักษณะต่าง ๆ กัน เฮบบ์
 (Hebb) แบ่งความจำออกเป็น 2 แบบ คือ "ความจำในทันทีทันใด
 (immediately memory) และความจำในระยะยาว (Long-term
 memory) แต่ลักษณะการเรียนรู้จะเป็นแบบเดียวกัน ในการที่คนได้รับสิ่ง
 ราวในขณะหนึ่งขณะใดก็เกิดการเรียนรู้ไปในแต่ละครั้ง และจะเก็บไว้ในความ

¹J.H.Flavell, The Developmental Psychology of Jean Piaget, (New York : D. Van Nostrand Company, 1963), p. 47.

ทรงจำ (retention) ในลักษณะแตกต่างกัน"¹

ในการเรียนรู้คำของเด็กนั้น ครั้งแรกเด็กต้องเห็นสิ่งนั้น ๆ ก่อน แล้วได้รับการบอกเล่าว่าเป็นอะไร หรือได้ยินได้ฟังการใช้คำนั้น ๆ จากบุคคลอื่น แล้วเด็กจะจำได้ ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับลักษณะของสิ่งเราและการเสริมแรงประกอบกันด้วย เมื่อเด็กจำได้ก็มีไคหมายคามว่า เขาจะเข้าใจคำนั้น ๆ ในทันทีตามธรรมชาติของมนุษย์จะต้องมีการทดลองใช้โดยการลองนึกลองดูไปเรื่อย ๆ และทำความเข้าใจอยู่ตลอดเวลา จนกระทั่งเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับคำ ๆ นั้น แต่เด็กบางคนยังไม่เกิดความคิดรวบยอดในสิ่งใดก็อาจจะไม่เข้าใจสิ่งนั้นอย่างลึกซึ้ง กมล สุคประเสริฐ กล่าวว่ "เด็ก ป.1 จำนวนมาก นับเลขได้ถึง 100 แต่เด็กไม่รู้จักคำว่า 100 นั้นมีค่าเท่าใด มากกว่า 10 เป็นเท่าใด เด็กนับ 1 2 3 4 เรียงกันไปเรื่อย ๆ แต่เด็กก็ไม่เข้าใจว่า 4 นั้นมีค่าเท่าใดแน่"² ทั้งนี้เพราะเด็กสักแต่เพียงจำจากที่ได้ยินได้ฟังคนอื่นนับต่อ ๆ กันมาโดยไม่เข้าใจคำที่ใช่แทนจำนวนเหล่านั้นนั่นเอง ดังที่คาร์โรลล์ (Carroll) กล่าวว่ "เด็กพูดเป็นคำโดยที่ไม่ต้องมีความคิดรวบยอดในสิ่งนั้นก็ไค คือพูดตามคนอื่น แต่เขาไม่รู้จักสิ่งนั้น ๆ อย่างแท้จริง เขาก็ไม่สามารถใช้คำนั้น ๆ ให้ไค ความหมายถูกตองไค การพูดและการใช้คำจึงตองอาศัยความคิดรวบยอดเกี่ยวกับคำนั้น ๆ อย่งไรก็ตาม ก่อนที่เด็กจะเกิดความคิดรวบยอดของคำไค ๆ เด็กตองเกิดการรับรู้ เข้าใจ

¹Donald Olding Hebb, A Textbook Psychology, 2nd ed. (Tokyo : Toppon Company, Ltd., 1966), pp. 121-122. อ้างถึงในชัยนาถ นาคบุปผา, เรื่องเดียวกัน, หน้า 4.

²กมล สุคประเสริฐ, "ครูกับจิตวิทยาพัฒนาการ" ประชาศึกษา 9(เมษายน 2514) : 19.

คำที่เขารู้จักเสียก่อน"¹ คังที่ศรีเรือน แกวกังวาล สรุปไว้ว่า "ภาษาเป็นองค์ประกอบสำคัญของความคิดรวบยอด"²

สรุปได้ว่าความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งใด ๆ ก็หมายถึงความคิดอย่างกว้าง ๆ ในสิ่งนั้นซึ่งแสดงออกมาให้เห็นได้ในรูปสัญลักษณ์ซึ่งอาจจะเป็นคำ วลี หรือประโยค แทนความสัมพันธ์ของประสบการณ์ต่าง ๆ ที่แล้ວມາ โดยอาศัยความเข้าใจที่สัมพันธ์ต่อเนื่องกันอยู่ภายใน การพัฒนาทักษะดังกล่าวนี้ก็เกิดจากเด็กจะค่อย ๆ สร้างความหมายของคำและวลี ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะตัวขึ้น และจะใช้ภาษาใดก็ติดต่อเมื่อรู้จักและเข้าใจคำศัพท์จำนวนมากพอ จึงเห็นได้ว่า ในการทดสอบความสามารถเกี่ยวกับการรู้จักคำของเด็กนั้นก็หมายถึงการทดสอบความจำ และการระลึกได้ในสิ่งที่เด็กมีประสบการณ์หรือรับรู้อยู่แล้วและการทดสอบความเข้าใจก็หมายถึงการดึงเอาความคิดรวบยอดของสิ่งนั้น ๆ ออกมาจากตัวเด็กนั่นเอง ในการวัดความจำของเด็กจึงมักวัดทั้งด้าน การจำได้ (recognition) และการระลึกได้ (recall) ควบคู่กันไป แมคโกซ (McGeoch) ได้กล่าวถึงความหมายของคำทั้งสองนี้ว่า "การจำได้ คือความสามารถที่จะบอกได้ว่า สิ่งที่ได้รับใหม่หรือสิ่งเร้าใหม่เป็นสิ่งที่เคยรับรู้หรือประสบมาก่อนอย่างแท้จริงหรือเปล่าโดยให้ผู้ถูกทดลองเป็นผู้ตอบ ส่วนการระลึกได้คือการสร้างสถานการณ์ต่าง ๆ จากความจำของผู้ทดลองหลังจากได้รับรู้สิ่งเร้าไปแล้ว แล้วให้บอกว่าได้ประสบกับสิ่งเร้าใดบ้างโดยไม่ให้มีสิ่งเร้าที่รับรู้ปรากฏอยู่ตรงหน้า ณ ที่นั่นเอง การระลึกนี้อาจเป็นการปะติดปะต่อ

¹John B. Carrol, Language and Thought, p.90.

²ศรีเรือน แกวกังวาล, จิตวิทยาฝ่ายภาษา (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แพรวพิทยา, 2519), หน้า 202.

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แล้วในอดีตของตนเองก็ได้" ¹ ถ้านำมาใช้วัดความจำเกี่ยวกับคำก็จะเป็นการวัดการรับรู้คำทั้งด้านความหมายและรูปคำนั่นเอง โซคอร์ (Sochor) กล่าวว่า "การรับรู้ของอาศัยความรู้ที่มีมาก่อนและความสามารถที่จะเชื่อมความหมายกับสัญลักษณ์ที่เห็นได้" ² ซึ่งพอจะถือได้ว่าเป็นการวัดความสามารถในการรู้จักคำของเด็กนั่นเอง ส่วนการวัดความสามารถในการเข้าใจคำนั้นก็มุ่งเน้นกระบวนการคิดโดยใช้ความคิดรวบยอดที่จำเป็น และสามารถมองความสัมพันธ์ระหว่างคำกับสิ่งเราที่เป็นคำถามชวนให้คิดได้ จึงเป็นการวัดที่ลึกลงไปกว่าวิธีการวัดความสามารถในการรู้จักคำของเด็ก

ในความคิดของบลูม (Bloom) การวัดความจำจากการระลึกได้ ถือว่าเป็นการวัดการเรียนรู้ขั้นต้นที่สุด ซึ่งได้แก่ ความรู้ (Knowledge) โดย "วัดสิ่งที่เด็กรับรู้แล้วและได้เก็บสะสมไว้ ซึ่งเป็นที่คาดว่าเด็กยังคงจำได้" ³ การวัดเกี่ยวกับคำที่เด็กรู้จักจึงเป็นการวัดความรู้อย่างหนึ่งในทรศนะของเขา ส่วนคำว่า "ความเข้าใจ" (Comprehension) นั้น บลูมได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า "เป็นความสามารถและทักษะที่ได้รับการฝึกมาก่อน" ⁴

¹John A. McGeoch, The Psychology of Human Learning, 2 nd.ed., by Arthur L. Irion, New York : Longmans, Green and Co., 1958, p. 356. อ้างถึงใน เจตน์ จานทอง "ความจำระยะสั้นของคำที่มีความหมาย" (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516), หน้า 7.

²Elona Sochor "Readiness and the Development of Reading Ability at all School Levels" The Reading Teacher's Reader, Edited by Oscar S. Causey. (New York : The Ronald Press Company, 1958), p. 69.

³Benjamin S. Bloom, Taxonomy of Educational Objectives, (New York : David Mc Kay Company, 1956), p. 62.

⁴Ibid. p. 89.

ความเข้าใจที่คลุมเครือนั้นไม่เพียงแต่เป็นการบอกความหมายที่เหมือนกันหรือตรงกันตามความเข้าใจที่ถูกต้องสมบูรณ์เท่านั้น แต่เป็นคำที่ใช้คลุมถึงการแปลความ (Translation) ที่ความ (interpretation) และขยายความ (extrapolation) บลูม ไทกลาวถึงการแปลความไว้ตอนหนึ่งว่า "เป็นความสามารถที่จะบอกความสัมพันธ์ของสิ่งที่ เป็นสัญลักษณ์ รวมทั้ง ภาพ แผนที่ ตาราง กราฟ สูตร ตัวอักษร และอื่น ๆ ได้"¹ ส่วนการตีความนั้น "เป็นความสามารถที่จะบอกคุณสมบัติของข้อมูลที่เห็นได้"² ดังนั้นเมื่อเด็กเห็นภาพหรือสิ่งของต่าง ๆ เด็กจะสามารถบอกความสัมพันธ์ตลอดจนคุณสมบัติหรือหน้าที่ของสิ่งนั้น ๆ ได้ ก็นับได้ว่าเด็กเข้าใจสิ่งนั้นหรือคำเหล่านั้นได้ส่วนหนึ่งแล้วนั่นเอง

จากแนวคิดและเหตุผลดังกล่าว การวัดความสามารถในการรู้จัก คำครั้งนี้ก็อาศัยการจำได้เป็นหลัก (recognition) เมื่อเด็กเห็นภาพซึ่งเป็นสิ่งเร้าให้นึกถึงสิ่งที่เคยเห็น เคยรู้จักมาก่อนแล้วให้เด็กบอกว่า เป็น "ภาพอะไร" การที่เด็กบอกได้ก็แสดงว่าเด็กสามารถเชื่อมโยงภาพที่เห็นกับสิ่งที่เขารับรู้มาแล้วในอดีตได้ จึงสรุปว่าเด็กรู้จักคำนั้น และเมื่อตามคำถามว่า "ชี้ทำอะไร" ซึ่งเป็นคำถามที่ลึกลงไปกว่าเดิมเพราะต้องการให้เด็กคิด เด็กจำเป็นต้องทบทวนคิดและรวบรวมความคิดผ่านกระบวนการต่าง ๆ ทางสมอง ในขณะนี้เด็กจะต้องบอกความคิดรวบยอดที่มีอยู่ต่อสิ่งนั้น นั่นก็หมายถึงว่าเด็กต้องเข้าใจสิ่งนั้นมาก่อนว่ามีคุณสมบัติอย่างไร จึงจะสามารถตอบคำถามนี้ได้

กระบวนการเพิ่มคำศัพท์ของเด็ก

เป็นที่ยอมรับกันอยู่แล้วว่าคำเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการสื่อความรู้สึกนึกคิด หากจะถือว่าการอ่านและการพูดเป็นเครื่องมือของการคิด

¹Ibid. p.92.

²Ibid. p.94.

คำศัพท์ก็จะเป็นเครื่องมือของการอ่านหรือการพูดโดยปริยาย การพูด การอ่าน ที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการรู้จักเลือกใช้คำใดกระทัดรัด ถูกต้อง แม่นยำและ สม่่าเสมอ โดยเฉพาะเด็กอนุบาลซึ่งเป็นช่วงของการมีประสบการณ์เพิ่มขึ้นอย่าง เห็นได้ชัด เด็กไม่เพียงแต่เรียนรู้คำศัพท์จากบุคคลต่าง ๆ ภายในบ้านเท่านั้น เด็กยังได้พบกับคำศัพท์ใหม่ ๆ จากเพื่อน ๆ ครู และคนอื่น ๆ ที่โรงเรียน และที่เขาผ่านพบมาอีกด้วย การสื่อความหมายของเด็กในวัยนี้ จึงจำเป็นต้อง ใช้คำศัพท์ในการพูดเป็นอย่างมาก การใช้คำศัพท์ใดก็จะทำให้เด็กสามารถสื่อ ความหมายกับผู้อื่นได้เป็นที่เข้าใจ และจะช่วยให้การปรับตัวของเด็กสะดวก และงายคายขึ้น

แลร์ริก (Larrick) กล่าวว่า "อาจกล่าวได้ว่างานหนักอย่างหนึ่งของครูอนุบาลคือ การนับจำนวนคำที่เด็กได้ยินได้ฟังจากคนอื่นแล้วนำคำนั้น ๆ มาใช้เป็นเครื่องมือสื่อความรู้สึกนึกคิดตามที่ตัวเองเข้าใจ เท่าที่อ่าน รายงานซึ่งได้จากการสังเกตเด็กอเมริกันพบว่าในระยะไม่กี่ปีมานี้ เด็กรู้จักใช้ คำศัพท์เพิ่มขึ้นจากเดิม ก่อนหน้านี้นับจำนวนคำที่เด็กในระดับอนุบาลนำมา ใช้พูดกันประมาณ 800 คำ แต่ปัจจุบันเพิ่มขึ้นถึง 2,000 คำ"¹ ทั้งนี้อาจเป็น เพราะวิทยาการและเทคโนโลยีต่าง ๆ ได้พัฒนาขึ้น เด็กมีโอกาสดพบกับสิ่ง แวดล้อมหลาย ๆ ชนิด ประสบการณ์ต่าง ๆ จึงเพิ่มขึ้น คำศัพท์ก็เพิ่มตามมา ดังนั้นครูอนุบาลในปัจจุบันจึงไม่เพียงจะสอนให้เด็กเรียนรู้คำศัพท์ใหม่ ๆ อย่างเดียว แต่ควรช่วยพัฒนาจำนวนคำศัพท์ที่เด็กมีอยู่เดิมให้ขยายกว้างออกไปอีกด้วย

การพัฒนาคำศัพท์เกิดขึ้นจากการสร้างคำ ส่วนความคิดเกี่ยวกับการ สร้างคำนั้น เชื่อมกันไปคนละอย่าง จึงเกิดเป็นกลุ่มความคิดขึ้นบาทหลายกลุ่มด้วยกัน บางกลุ่มเชื่อว่าการเรียนรู้คำเกิดจากการสะสม รวบรวมคำมาเรื่อย ๆ เช่น เกี่ยวกับการสะสมแสตมป์หรือเหรียญตรา ความรู้ได้มาเพราะความตั้งใจเป็น

¹Nancy Larrick, "Vocabulary," The Reading Teacher's Reader, pp.51-52.

ส่วนใหญ่ ๆ คำศัพท์ได้มาก็เกิดจากการจดจำในสิ่งที่คนอื่นบอกมาเรื่อย ๆ หรือเกิดจากการเปิดพจนานุกรม บางกลุ่มเชื่อว่าการเรียนรู้ความหมายของคำเกิดจากประสบการณ์ ถ้ามีประสบการณ์มากขึ้นก็จะรู้คำศัพท์มากขึ้น กลุ่มนี้เชื่อว่าคำเป็นสัญลักษณ์แทนความหมายและแทนประสบการณ์ใดด้วย ตามความคิดของคนกลุ่มนี้วิธีการเพิ่มคำศัพท์ก็จะหมายถึงการขยายประสบการณ์ให้กว้างขวางขึ้น คำจึงเกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติไม่ได้เป็นการจงใจให้เกิดขึ้นเหมือนกับแนวคิดของคนกลุ่มแรก

คำศัพท์ที่ใช้กันอยู่อาจเพิ่มขึ้นได้จากวิธีการหลายอย่าง แลร์ริค (Larrick) กล่าวว่า "คำศัพท์อาจเพิ่มได้หลายด้านคือ ด้านความยาว ความกว้าง ความลึกและระยะเวลา"¹ ความยาวของคำ หมายถึงจำนวนคำทั้งหมดที่มีความหมายพ้องกันเป็นความหมายเดียว ส่วนความกว้างของคำ หมายถึงคำ 1 คำ ซึ่งสามารถแปลความออกได้เป็นหลายความหมาย เช่น คำว่า "ขึ้น" อาจหมายถึงโกขึ้น ขึ้นน้ำ หรือขึ้นชะเนาะ เป็นต้น ความลึกของคำจะเกิดขึ้นเมื่อเด็กเข้าใจคำมากขึ้นจนเข้าใจความหมายที่ลึกลงไปกว่าความหมายธรรมดาที่รู้จักกันอยู่แล้ว เช่น คำที่อยู่ในสำนวนเปรียบเทียบ อุปมาอุปไมยซึ่งมีความหมายซ่อนเร้นอยู่และบางครั้งก็จะอยู่ในรูปแบบของฉันทลักษณ์

โดลช์ (Dolch) ให้ความเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเพิ่มคำศัพท์ว่า "การเพิ่มคำเกิดขึ้นได้ 3 ทาง คือ การเพิ่มคำศัพท์โดยไม่เพิ่มความหมายทางหนึ่ง เพิ่มความหมายจากคำศัพท์เดิมทางหนึ่งและเพิ่มคำศัพท์จากประสบการณ์ใหม่อีกทางหนึ่ง"²

¹Ibid.

²E.W.Dolch, "Vocabulary Development," The Reading Teacher's Reader, p.233.

1. การเพิ่มคำศัพท์โดยไม่เพิ่มความหมายใหม่ (expanding vocabulary without increasing meaning) หมายถึงการได้คำใหม่มาอธิบายคำที่รู้ความหมายอยู่ก่อนแล้ว เช่น คำ "โภชนา" แมว่าเป็นคำใหม่ก็จริงแต่ก็ยังคงหมายถึง "อาหาร" หรือคำ "ปักซี่ ปักษา ปักษิน" ก็ยังหมายถึง "นก" ซึ่งเป็นคำเดิมที่เด็กรู้จักอยู่ก่อนแล้ว การเพิ่มคำใหม่แบบนี้จึงไม่ได้เพิ่มความหมายใหม่แต่อย่างใด

2. การเพิ่มความหมายใหม่จากคำศัพท์เดิม (new meaning from old) เด็กจะเรียนรู้คำเหมือนคำคล้ายจากพจนานุกรมหรือคำอธิบายคำยากจากบุคคลใกล้เคียงโดยที่ไม่ได้เกิดความรู้ใหม่เพิ่มขึ้นเพียงแต่ทราบว่าคำนี้เหมือนกับคำนั้น แต่ถาครูได้อธิบายเพิ่มเติมขึ้นไปอีก เด็กจะได้ความหมายใหม่ขยายจากความหมายเดิม เช่น คำว่า "โภชนา" ครูอาจอธิบายต่อไปอีกว่า หมายถึงอาหารที่บำรุงร่างกาย ก็จะทำให้เกิดความหมายกว้างออกไปอีกว่า ไม่ใช่อาหารธรรมดาอย่างที่เข้าใจในตอนแรก วิธีการเพิ่มความหมายใหม่นี้ครูอาจทำได้โดย

2.1 ทดสอบคำศัพท์ที่เด็กรู้จักมาก่อนแล้ว ก่อนที่จะสอนคำใหม่

2.2 เมื่อเด็กมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับคำอยู่แล้ว อาจทดสอบโดยการตั้งคำถาม หรือโดยให้จัดจำพวก เพื่อนำความคิดแล้วอธิบายให้เด็กเข้าใจมากขึ้น เช่น เด็กที่มีความคิดรวบยอดของคำว่า "เกาะ" อยู่ก่อนแล้ว เมื่อครูถามว่า "ภูเกิดเป็นเกาะหรือไม่" เด็กก็ต้องคิดและอาจตอบไม่ได้เพราะยังไม่เข้าใจคำนี้ลึกซึ้งมากนัก ครูก็จะใช้วิธีการซักถาม โดยทำนองนี้ก็ได้ว่า เกาะเกิดจากการที่น้ำไปแยกแผ่นดินส่วนหนึ่งออกจากแผ่นดินใหญ่ใช่หรือไม่ เด็กแต่ละคนจะคิดกันไปคนละทาง คำถามของครูจึงทำให้เด็กเกิดประสบการณ์ใหม่ เกิดความหมายใหม่จากคำเดิมนั้นเอง

3. การเพิ่มคำศัพท์จากประสบการณ์ใหม่ (new experience from new meaning) การเพิ่มประสบการณ์ใหม่ ๆ มิได้หมายความว่าเพียงการนำวัสดุทัศนูปกรณ์มาประกอบการแนะนำคำเท่านั้น แต่หมายความรวมถึงการ

เปิดโอกาสให้เด็กได้กระทำหรือปฏิบัติจริง ๆ แล้วเกิดการเรียนรู้ด้วยตัวเอง การได้อ่าน ได้ฟังมาก ๆ เป็นการเพิ่มประสบการณ์และเพิ่มคำศัพท์ไปด้วย สำหรับในเด็กเล็ก ๆ ระดับอนุบาลซึ่งอ่านหนังสือยังไม่ออก การอ่านให้ฟังบ่อย ๆ แล้วอธิบายคำที่คิดว่าเด็กไม่เข้าใจเป็นประจำจะช่วยขยายประสบการณ์ค่านวศาสตร์ของเด็กได้มากขึ้นทีเดียว การเพิ่มคำศัพท์แบบนี้เกิดขึ้นตามแต่โอกาสจะอำนวยซึ่งอาจจะเป็นจากการพูดคุย ถกเถียง ขณะเล่นของเด็กนั่นเอง

หลุยส์ เดอไฟท์¹ (Louis DeFigh) ได้แบ่งลักษณะคำศัพท์ที่เด็กควรพัฒนาออกเป็น 2 แบบคือ

1. คำศัพท์ที่แสดงความหมาย (expressive vocabulary) เป็นคำศัพท์ที่ได้จากการอ่านและการฟัง

2. คำศัพท์ที่แสดงความรู้สึก (impressive vocabulary) เป็นคำศัพท์ที่แสดงออกในการพูดและการเขียน

เด็กที่เพิ่งหัดพูดจะเก็บคำศัพท์ประเภทแรกจากการได้ยินบุคคลที่ใกล้ชิดพูด การเรียนรู้คำศัพท์ของเด็กจะเริ่มตั้งแต่ประสาทรูเริ่มทำงานและประสาทตาเริ่มสังเกตเห็นสิ่งต่าง ๆ ได้ เพราะการเรียนรู้ความหมายของคำไม่ได้เกิดจากการฟังอย่างเดียว แต่ยังเกิดจากการแสดงท่าทางของบุคคลรอบตัวเขาอีกด้วย ดังนั้นการเรียนรู้คำศัพท์แบบแรกจึงเกิดขึ้นมาก่อน ส่วนคำศัพท์แสดงความรู้สึกสำหรับเด็กที่ยังพูดไม่ได้นั้นก็มิใช่วิธีการอื่น ๆ หลายอย่างมาทดแทน เช่น ร้องไห้ หัวเราะ หรือแสดงท่าทางอื่น ๆ ที่บอกให้ทราบถึงความรู้สึก เพื่อให้คนอื่นรับรู้และสนองตอบความรู้สึกของเขาได้ เมื่อเด็กโตขึ้นรู้จักใช้คำพูดก็จะนำคำเหล่านั้นมาปะติดปะต่อกันเป็นประโยคและทดลองใช้เรื่อย ๆ เพื่อสื่อความหมาย บางคำเด็กใช้ไปโดยไม่รู้ความหมายที่แท้จริง แม้จะได้ยินมาหลายครั้งแล้วก็ตาม เพราะเมื่อให้อธิบายความหมาย

¹Louis DeFigh, "Vocabulary Development," The Reading Teacher's Reader, pp. 237-241.

ของคำนั้น เด็กก็ยังไม่เข้าใจความหมายถึงอะไร ซึ่งหมายความว่าเด็กยังไม่รู้จักและเข้าใจคำศัพท์นั้นอย่างแท้จริง และถ้าเด็กไม่ได้รับการพัฒนาให้รู้จักอย่างลึกซึ้งชัดเจน ความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์นั้น ๆ ก็จะจำกัดอยู่ในวงแคบหรืออาจไม่รู้ตลอดไปก็ได้ เมื่อเด็กใช้คำก็อาจเป็นไปในรูปเดาสุ่มตลอดเวลาก็ได้

เคอไฟท์ (DeFigh) มีความเห็นว่า "คำศัพท์จะพัฒนาขึ้นได้ทั้งทางความสูงและความกว้าง"¹ การขยายคำศัพท์ให้เพิ่มสูงขึ้นหมายถึงการเพิ่มจำนวนคำศัพท์นั่นเอง "คำศัพท์จะเพิ่มมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัดในเด็กอายุประมาณ 6 ขวบ โดยสังเกตจากการฟังและการพูด เด็กวัยนี้จะรู้คำศัพท์ถึง 2,500 คำ"² เมื่อเด็กเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก็จะเรียนรู้คำศัพท์จากการอ่าน เด็กจะใช้ประสบการณ์ที่ได้จากการฟังและพูดตั้งแต่ก่อนวัยเรียนเพื่อเป็นฐานในการเรียนรู้คำศัพท์ใหม่ ๆ ต่อไป

ความหมายของคำ

มีผู้แบ่งความหมายของคำออกเป็นหลายลักษณะซึ่งน่าสนใจมากเป็นต้นว่า เคอไฟท์ (DeFigh) ได้แบ่งคำศัพท์ที่เด็กต้องพัฒนาออกเป็น 2 แบบ ทั้งได้กล่าวแล้ว ส่วน เดลาคาโต³ (Delacato) ได้แบ่งความหมายของคำเป็น 2 ลักษณะเช่นกันแต่ให้ชื่อเรียกต่างออกไปคือ

1. ความหมายที่บอกลักษณะต่างๆ ไปของสิ่งของ (Denotative Meaning)
2. ความหมายที่ให้อรรถารายละเอียดและความรู้สึก (Connotative Meaning)

¹Ibid., p.240.

²Ibid.

³Carl H. Delacato and S. Richard Moyer, "Can We Teach Word Meaning," The Reading Teacher's Reader, pp.221-225.

2.1 ความหมายที่บอกรายละเอียด (informative meaning)

2.2 ความหมายที่บอกความรู้สึกในใจ (affective meaning)

Denotative Meaning เป็นความหมายของสิ่งของหรือสิ่งที่อ้างอิงโดยทั่ว ๆ ไป อาจเป็นชื่อของสิ่งต่าง ๆ ที่เฉพาะเจาะจงลงไปก็ได้ เช่น หมา แทน สัตว์ที่มีสี่ขา มีขนรอบตัว เป็นสัตว์เลี้ยง ไข่เผ่าบาน หรือไข่ทำประโยชน์อย่างอื่น มีลักษณะเฉพาะที่แสดงว่าเป็น หมา ความหมายชนิดนี้จึงคลุมหมาทุกชนิดที่มีอยู่ในโลก บางทีก็เป็นคำนามธรรมและอ้างอิงหมาที่อาจไม่มีจริง ๆ ในโลกด้วยก็ได้ เช่น เจ้าบ๊อช หรือเรียกชื่อสัตว์อื่นซึ่งแทนสัตว์นั้น ๆ โดยเฉพาะเช่น เจ้าจ้อ (ลิง) เจ้าเหมียว (แมว) เป็นต้น

Connotative Meaning เป็นความหมายที่มีมากกว่าชื่อของสิ่งของเท่านั้น เช่น คำ "หมา" ถ้าจะไขความหมายตามแบบที่สองนี้อาจเรียกคลุมไปถึง "สัตว์กินเนื้อ" "สัตว์บ้าน" ในลักษณะที่เป็น informative meaning ถ้าจะเรียกให้มีลักษณะเป็น affective meaning ก็อาจเรียกเป็น "สัตว์เพื่อนเล่น" "สัตว์ที่ดุร้าย" "สัตว์ที่น่ารัก" "สัตว์เชื่องค้ม" เป็นต้น ซึ่งขึ้นอยู่กับความคิดรวบยอดอันเนื่องมาจากประสบการณ์ของแต่ละคน

เรามักจะได้ยินเด็กในระดับอนุบาลเรียก "หมีใจดี" "เจ้าเสือร้าย" "หนูสกปรก" "กระต่ายน้อย" ในลักษณะที่เป็น affective meaning คือมีความรู้สึกรวมอยู่ด้วย ทั้งนี้เพราะเด็กเกิดมโนทัศน์หรือความคิดรวบยอดในสิ่งนั้น ๆ จากการได้ยินใคร่ผู้ใหญ่ออก ซึ่งอาจมาจากนิทานหรือเรื่องเล่าแล้วเรียกตามความรู้สึกที่ฟังใจมา เด็กอนุบาลส่วนมากจะชอบเรียกชื่อสัตว์ในลักษณะ Denotative Meaning อยู่ด้วยเหมือนกัน เช่น เจ้าจ้อ เจ้าเจ๊ก ลูกเจ๊บบ ลูกจ๊ีบ เจ้าอู๊ด เจ้าบ๊อช และเมื่อครูเรียกชื่อสัตว์เหล่านี้เหมือนกับเขา เขาก็เข้าใจได้ทันทีว่า เจ้าจ้อ นั้นหมายถึงใคร ซึ่งทำให้เขาเกิดความรู้สึกว่า ครูกับเขาพูดกันรู้เรื่อง

ในทฤษฎีของสตาตส์¹ (Staats) นั้น ได้แบ่งลักษณะความหมายของคำ
ละเอียดย่อยไปอีกถึง 4 ลักษณะด้วยกันคือ

1. Evaluative Meaning หมายถึงคำที่มีความหมายอยู่ในตัวมันเอง
ซึ่งอาจตีความจากการวางเงื่อนไขในตอนแรกที่คนได้เรียนรู้คำมา คำพวกนี้ผู้พูดมัก
สื่อใ้อารมณ์เป็นการตอบสนองรวมออกมาด้วย เช่น สนุก ยิ้ม ชอบ หัวเราะ หอม
งาม คี ซึ่งผู้พูดจะมีอารมณ์ทางบวกผสมอยู่ขณะที่ออกเสียงคำดังกล่าว แต่ในทางกลับ
กันเมื่อเอ่ยคำว่า เกลียด เศร้า กุ้ม ปวด ทรมาน สกปรก เหม็น มักจะมีความรู้สึก
ทางลบแอบแฝงอยู่ด้วยเสมอ

2. Denotative Meaning เป็นความหมายที่ขึ้นอยู่กับความรู้สึกของแต่ละ
คนเป็นสำคัญ อันเนื่องมาจากประสบการณ์และการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลนั่นเอง
เช่น คำ "ฟ้า" ในความรู้สึกของคนหนึ่งอาจเฉย ๆ แต่อีกคนหนึ่งอาจมีอารมณ์กลัว
ตกใจ แสดงออกมาให้เห็นด้วย คำ "หิมะ" จากปากของเด็กตะวันตกที่เคยเห็นมามาก
แล้วไม่ได้แสดงความรู้สึกยินดีเท่าใดนัก บางครั้งอาจจะแสดงให้เห็นถึงความเบื่อหน่าย
ความกลัว ในขณะที่เด็กทางแถบตะวันออกบางคนอาจจะรู้สึกตื่นเต้นยินดีเมื่อได้ยินคำ
นี้เพราะไม่เคยเห็นมาก่อน ในทำนองเดียวกันเมื่อเอ่ยคำว่า "แผ่นดินไหว" เด็กไทย
อาจรู้สึกเฉย ๆ ซึ่งตรงกันข้ามกับเด็กที่อยู่ในญี่ปุ่นหรือประเทศอื่น ๆ ที่เคยประสบ
มาแล้ว หรือคำ "ทะเล" ในความรู้สึกของเด็กที่อยู่ภาคเหนือ ภาคอีสานก็ย่อมต่างไป
จากเด็กที่อยู่ภาคใต้โดยเฉพาะในจังหวัดต่าง ๆ ที่ใกล้ทะเล เป็นต้น

3. Motor Response Meaning คือความหมายของคำที่ใช้กิริยาท่าทาง
ประกอบผสมอยู่ด้วย ขณะพูดทั้งนี้เนื่องมาจากสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขกับที่ไม่ได้วาง
เงื่อนไขนั่นเอง เช่นคำว่า "ปิด" มีแนวโน้มว่าผู้พูดมักจะแสดงท่าทางประกอบเสมอ
ทั้งนี้เพราะสิ่งเร้าที่เห็นอยู่คือ ประตูเปิดอยู่และคำพูดที่สั่งให้คนอื่นทำกริยานั้น จึงเป็น
การตอบสนองคำสั่งและสภาพที่เป็นอยู่ซึ่งเป็นสิ่งเร้าร่วมกันสองอย่างนั่นเอง คำประเภท

¹ Arthur W. Staats, Learning, Language and Cognition,
pp. 502-507.

นี้ ได้แก่ หลบ ปา ชก ทูบ เหวี่ยง ฟาด กระโดด ฯลฯ

4. Number Response Meaning คือความหมายที่ได้จากจำนวนซึ่งของอาศัยการนับประกอบคำพูด เช่น เมื่อเด็กพูดคำว่า "สาม" หรือเห็นเลข "3" เด็กอาจจะหยุดนับให้แน่ใจว่าเป็นสาม เมื่อมีคนถามว่า "1" บวก 2 เป็นเท่าไร" เด็กอาจต้องหยุดคิดแล้วแสดงท่าทางประกอบการนับ ใช้สัญลักษณ์ (ซึ่งอาจใช้นิ้วมือ) แทนจำนวน 1 และ 2 จึงบอกได้ว่าเป็น 3 เช่นนี้เป็นต้น ความหมายของคำแบบนี้ ผู้ให้ความหมายมักตอบสนองต่อสิ่งเร้าตามจำนวนที่พบซึ่งได้ยินและได้อ่านมา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะตอนที่เรียนรู้จำนวนใหม่ ๆ ผู้สอบอาจจะให้สิ่งเร้าทางสัญลักษณ์แทนจำนวนพร้อมกับวิธีการเรียนรู้ความหมายของคำนั้น ๆ ซึ่งเป็นสิ่งเร้ารวมกันก็ได้ จึงเป็นผลให้เด็กตอบสนองแบบนี้เมื่อพบจำนวนดังที่เคยรู้จักมา

ส่วนลาโด¹(Lado) ได้แบ่งความหมายของคำในเชิงไวยากรณ์มากกว่า 3 คน ที่กล่าวมาแล้ว เขาได้แบ่งความหมายเป็น 4 ลักษณะคือ

1. ความหมายที่ปรากฏในพจนานุกรม (Lexical Meaning)
2. ความหมายที่ปรากฏเป็นส่วนหนึ่งของคำ (Morphological Meaning) เช่น -s ใน cats, books ซึ่งมีความหมายเป็นพหูพจน์
3. ความหมายจากการปรากฏในตำแหน่งต่าง ๆ ของประโยค (Syntactic Meaning) เช่น Is he a farmer ? ความหมายเป็นคำถาม เกิดจากการเปลี่ยนตำแหน่งของกริยาในประโยค
4. ความหมายทางวัฒนธรรม (Cultural Meaning) วัฒนธรรมมีส่วนในการกำหนดคำ เช่น พวกเอสกิโม มีคำหลายคำที่บอกลักษณะของหิมะในขณะที่ประเทศอื่น ๆ อาจมีเพียงคำเดียว

¹John B.Caroll, The Study of Language : A Survey of Linguistic and Related Disciplines in America, (Cambridge : Harvard University Press, 1953), pp.95-96. อ้างถึงใน คารณีย์ อุทัยรัตนกิจ "ความเข้าใจคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่ง โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์," หน้า 7.

จะเห็นว่าลาโคเน้นความหมายของคำในการเรียนภาษาโดยเฉพาะภาษาอังกฤษ ทางด้านไวยากรณ์ซึ่งมักจะยังไม่พบในเด็กไทยในระดับอนุบาล เมื่อพิจารณาคำในภาษาไทยก็จะพบความหมายของคำในลักษณะคล้ายกับที่เขาแบ่งไว้ได้เหมือนกัน คำในลักษณะที่ 1 ก็ปรากฏอยู่ทั่วไปในพจนานุกรมไทย คำที่มีความหมายตามลักษณะที่ 2 อาจพิจารณาได้จากคำไทยที่เติมอุปสรรค นัก เข้าไป เช่น นักบิน นักร้อง นักแสดง เป็นต้น ส่วนความหมายในลักษณะที่ 3 ซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนตำแหน่งคำในประโยคแล้วเป็นคำถามนั้นไม่ปรากฏในภาษาไทย แต่การเปลี่ยนตำแหน่งคำและเปลี่ยนความหมายนั้นพอจะสังเกตได้ในกรณีของคำที่มาขยาย เช่น แมวดำก็คือนาย แมวดำคือนายดำ หรือ แมวนายดำก็คือนาย ความหมายจะเปลี่ยนจากแมวสีดำ เป็นคนชื่อนายดำ ทั้งนี้ ส่วนความหมายในลักษณะของข้อ 4 ก็มีส่วนตรงกับวัฒนธรรมของไทยด้วยเช่นกัน เช่น คำที่มีความหมาย "กิน" ทั้งที่สุภาพและไม่สุภาพ จนถึงระดับรุนแรง ซึ่งพอจะสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมของคนไทยได้พอสมควร การกินเป็นเรื่องใหญ่ไม่แพ้ชาติอื่นที่เดียว

ชนิดของคำที่เด็กใช้

คำศัพท์ที่เด็กใช้อยู่พอจะแบ่งได้เป็น 2 พวก คือคำศัพท์ทั่วไปและคำศัพท์เฉพาะ¹

1. คำศัพท์ทั่วไป แบ่งย่อยออกเป็น 5 ชนิด คือ

คำนาม เป็นคำพวกแรกที่เด็กใช้โดยเริ่มจากพยางค์เดี่ยวก่อน

กริยา เป็นคำกลุ่มต่อมาที่เด็กเรียนรู้โดยเฉพาะคำกริยาที่แสดง

อาการใดชัดเจนน เช่น กิน นอน วิ่ง

คุณศัพท์ คำคุณศัพท์ที่เด็กเริ่มใช้มักจะเป็นคำพวก คี ไม่ดี ร้อน

หนาว ฯลฯ ซึ่งใช้กับคนสัตว์และของเล่นเป็นส่วนมาก

¹Elizabeth B. Hurlock, Child Development, p. 166.

กริยาวิเศษณ์ คำประเภนี้ใช้กันมากพอ ๆ กับคำคุณศัพท์ คำกริยาวิเศษณ์ที่เด็กเริ่มใช้มักเป็น คำ ที่ไหน ที่นี้

บุพพและสรรพนาม คำประเภนี้เป็นคำชุดหลังที่เด็กเลือกใช้เพราะค่อนข้างยากสำหรับเขา เด็กจะรู้สึกงงในการใช้คำว่า ฉัน เธอ เขา เด็กเคยเลี่ยงใช้การเรียกชื่อตัวเองและบุคคลอื่นแทนสรรพนามไปเลย เช่น ตุ๊กตานี้ของป้อม ตัวนั้นของปุก (แทนที่จะบอกว่าตัวนี้ของฉัน ตัวนั้นของเธอ) คำสรรพนามแทนบุรุษที่ 1 ตัวแรกที่เด็กใช้ เป็น คือ "หนู" เช่น คุณแม่ขา หนูทิว

2. คำศัพท์เฉพาะ คำศัพท์เฉพาะที่เด็กนำมาใช้พูดกันมักเป็นคำคุณศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับสี จำนวน เวลา เงินตรา รวมทั้ง คำแสดง คำสบถ คำที่เป็นความลับทั้งหลาย เช่น สีแดง, 3 อัน, 6 โมงเช้า, 2 บาท, นิ่ง, ไม่สน, จู

การ์ดเนอร์ (Gardner) เห็นพ้องกับเฮอรัลล็อก (Hurlock) ที่ว่า "คำแรก ๆ ที่เด็กใช้พูดมักเป็นคำนาม"¹ แต่แมคคาร์ธี (McCarthy) กล่าวว่า "เด็กใช้คำนามได้เป็นก็จริงแต่เขาหาได้คิดว่าเขากำลังใช้คำนามอยู่ไม่ อย่างไรก็ตาม เมื่อเด็กมีอายุมากขึ้น การใช้คำนามก็มีได้ลดปริมาณลง แต่คำที่เพิ่มขึ้นมาแทน คือ คำคุณศัพท์ คำกริยาวิเศษณ์ คำอุทาน และคำอื่น ๆ รวมทั้งประโยคที่เด็กพูดได้ก็จะยาวขึ้นด้วย"² นอกจากนี้ ดีส์ (Deese) ก็สนับสนุนความคิดดังกล่าวด้วยอีกคนว่า "เด็กจะใช้คำนามและคำวิเศษณ์มากกว่าคำอื่น ๆ"³ เอนท์ไวส์ล (Entwisle) ก็พูดทำนองเดียวกันว่า "จะเริ่มพบคำนามในคำที่เด็กใช้พูดก่อนคำกริยา"⁴

¹Bruce Gardner, Development in Early Childhood, The Pre-school Years, p. 175.

²D. McCarthy, "Language Development in Children," Manual of Child Psychology. 2d ed. (New York : Wiley, 1954), p.494.

³Peter Harriot, An Introduction to the Psychology of Language, (London: Methuen & Co.Ltd., 1970), p. 36.

⁴Ibid.

การสร้างประโยคของเด็ก

ในตอนแรก ๆ เด็กมักจะใช้คำ ๆ เดียวแทนประโยค 1 ประโยค เช่น "แม่" อาจแทน "แม่มาแล้ว" "แม่มานี่" "แม่จ๋า หนูหิว" คนที่ใกล้ชิดเด็กเท่านั้นจะเข้าใจความรู้สึกปลื้มก้อยนี้ได้ ลักษณะการใช้คำ ๆ เดียวแทนประโยคแบบนี้ สโลบิน (Slobin) เรียกว่า "passive grammar"¹ เมื่อเด็กโตขึ้นรู้จักคำมากขึ้น จะรู้จักเชื่อมคำ 2 คำเป็นประโยค แสดงให้เห็นว่าเด็กเริ่มรู้จักโครงสร้างของประโยคแล้ว ลักษณะการสร้างประโยคของเด็กในช่วงนี้จะ เป็น ประธาน กรรม กริยา กรรม มักพบในเด็ก 2-2½ ปี เช่น แม่-ขนม กินนม ไปเที่ยว นิ่งแปล ลักษณะการใช้คำ 2 คำ มาต่อกัน บางทีจะพบว่าเด็กใช้คำ ๆ หนึ่งเป็นฐานคำเสมอ เช่น หมาไป หมาอย่า หมากิน ฯลฯ ซึ่ง โนม ชอมสกี (Noam Chomsky) กล่าวถึงเสมอว่าเป็น "pivot grammar" เมื่อเด็กมีอายุมากขึ้นก็รู้จักใช้ขยายคำเป็นประโยคยาวขึ้น เช่น แม่จ๋า ขนมปูกหนอย พ่อไปตลาดซื้อขนม เป็นต้น เด็กที่พ่อแม่ใช้ภาษาถิ่นในบ้าน แต่สอนให้เด็กพูดภาษากลาง ในช่วงที่เด็กมีอายุ 2-3 ปีนี้ มักพบว่าเด็กเอาภาษาถิ่นไปปนในภาษากลางที่เด็กใช้พูดที่เดียว เมื่อเด็กมีอายุมากพอที่จะเข้าเรียนในระดับอนุบาล เด็กจะเกิดการเรียนรู่มากขึ้น ภาษาที่ใช้พูดก็คล่องขึ้น มีลักษณะคล้ายประโยคที่ผู้ใหญ่พูดมากขึ้นทุกที แต่บางครั้งไม่สมบูรณ์ครบถ้วนตามหลักไวยากรณ์แต่ก็สมบูรณ์ครบถ้วนในใจความ ทำให้สื่อความหมายได้ดีไม่น้อยทีเดียว

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จำนวนคำที่เด็กรู้จักและเข้าใจ

การคิดเนอ (Gardner) ได้อ้างถึง สมิท (M.E. Smith) นักจิตวิทยาคนหนึ่งซึ่งได้ศึกษาพัฒนาการทางคำศัพท์ของเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 2 ขวบ 6 เดือน ถึง 6 ขวบ เพื่อดูว่าเด็กอายุเท่าไรรู้จักคำเพิ่มมากขึ้นในอัตราสูงสุด ซึ่งพบว่าเด็กในวัย

¹Dan I. Slobin, Psycholinguistics, (London : Scott, Foresman and Company, 1971), p.21.

3 ขวบ พัฒนาคำศัพท์ทางคำปริมาณมากที่สุด ดังแสดงในตารางข้างล่างนี้

คำศัพท์โดยเฉลี่ยจากเด็ก 273 คนที่มีอายุระหว่าง 8 เดือน ถึง 6 ปี¹

(Average Size of Vocabulary of 273 Children From 8 months to 6 Years)

อายุ		คำศัพท์			
ปี	เดือน	จำนวนเด็ก	ไอคิวโดยเฉลี่ย	จำนวนคำ	จำนวนคำที่พูดได้ เพิ่มขึ้น
	8			0	
	10			1	1
1	0			3	2
1	3			19	16
1	6			22	3
1	9			118	96
2	0			272	154
2	6			446	174
3	0		109	896	450*
3	6		106	1,222	326
4	0		109	1,540	318
4	6		109	1,870	330
5	0		108	2,072	202
5	6		110	2,289	217
6	0		108	2,562	273

¹M.E.Smith, "An Investigation of the Development of the Sentence and the Extent of Vocabulary in Young Children," Univ. Iowa Stud. Child. Welf., 1926, citing Bruce Gardner, Development in Early Childhood, The Pre-school Years, (New York : Harper & Row, 1964) p.175.

ความเข้าใจคำมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม โดยเฉพาะการพูดของเด็กเป็นอย่างมาก จนกระทั่งเป็นที่สงสัยกันว่า เด็กรู้จักคำมากขึ้นเมื่อเขาได้เรียนรู้อะไร ๆ จากประสบการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันมากขึ้นหรือไม่ "มีข้อยืนยันที่น่าเชื่อถือได้ว่า เด็กเล็ก ๆ หรือเด็กที่เข้าโรงเรียนแล้วก็ตามมักไม่ใคร่เข้าใจคำบางคำชัดเจนนัก จึงทำให้เขาไม่ใคร่นำคำเหล่านั้นมาใช้พูด"¹ ดังนั้นการศึกษาความสามารถในการเข้าใจคำของเด็ก จึงอาจจะดูได้ที่ความสามารถในการใช้คำเหล่านั้นของเขานั้นเอง ฮิลเดเรธ² (Hildreth) ได้รวบรวมจำนวนคำที่เด็กรู้จักซึ่งรวบรวมโดยใช้วิธีการ 2 อย่างคือ จากผลการศึกษาของบุคคลหลายพวกและจากการทดสอบโดยใช้แบบทดสอบของ Stanford Binet ซึ่งพบว่าสอดคล้องกันดังผลในตารางต่อไปนี้

อายุ	ระดับชั้น (Social Grade)	จำนวนคำที่ได้ จากผลการศึกษา	จำนวนคำที่ได้จาก การทดสอบ
1		3	
2		270	
3		900	
4		1,540	
5	อนุบาล	2,070	
6	ป. 1	2,600	
7	ป. 2	3,200	
8	ป. 3	3,800	3,600
9	ป. 4	4,500	

¹Gertrude Hildreth, Teaching Reading, (New York : Henry Holt and Company, 1959), p. 54.

²Ibid., pp.54-55.

อายุ	ระดับชั้น (Social Grade)	จำนวนค่าที่ได้อ จากผลการศึกษา	จำนวนค่าที่ได้อ จากการทดสอบ
10	ป.5	5,500	5,400
11	ป.6		
12	ป.7		7,200
14	ป.9	8,500	9,000
16			

วัฒนา ยันตระรุยะ¹ ได้อ้างถึงผลการคนควาของ รินส์แลนค์ โดยให้เด็กตั้งแต้อชันประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 1 เขียนค่าที่รู้จักลงในกระดาษที่แจกให้ทีละคน เขาสามารถรวบรวมค่าได้อทั้งหมด 100,000 ค่า แบ่งแยกตามระดับชั้นได้อดังนี้

ชันประถมศึกษาปีที่ 1 รวบรวมได้อประมาณ 5,000 ค่า

ชันประถมศึกษาปีที่ 5 รวบรวมได้อประมาณ 11,000 ค่า

ชันมัธยมศึกษาปีที่ 1 รวบรวมได้อประมาณ 18,000 ค่า

สำหรับในประเทศไทยนั้น ได้มีการศึกษารวบรวมค่าที่เด็กรู้จักไว้หลายครั้ง ซึ่งพอสรุปได้อดังนี้

พ.ศ.2502 นิยม คำนวนมาสก² ร่วมกับสถาบันระหว่างชาติสำหรับการศึกษาเรื่องเด็ก ได้ตรวจรวบรวมจำนวนค่าพูดทั่ว ๆ ไปของเด็กว่ามากน้อยแตกต่างกันตามชันอายุหรือชันเรียนหรือไม่ เพียงใด และมีจุดประสงค์อื่น ๆ ตามมาอีก 3 ข้อ

¹วัฒนา ยันตระรุยะ, "ถ้อยค่าที่เด็กรู้จักและความสามารถทางการอ่านของนักเรียนที่ชันประถมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประชาบาลและเทศบาล 2 แห่งของจังหวัดพระนคร," (วิทยานิพนธ์ ปรินซ์อามหนุ ^{บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยวิชาการศึกษา} ประสานมิตร, 2509), หน้า 11.

²นิยม คำนวนมาสก, รายงานการคนควาเรื่องพัฒนาการในการใช้ถ้อยค่าของเด็ก, (สถาบันระหว่างชาติสำหรับคนควาเรื่องเด็ก, 2502).

โดยให้เด็กแต่ละคนเขียนคำที่ตนรู้จักให้มากที่สุด เร็วที่สุด ไม่คำนึงถึงตัวสะกดใน เวลา 10 นาทีเท่ากัน ทดลองเป็นหมู่ในชั้นประถมปีที่ 2-3-4 และทดลองเป็นราย บุคคลในชั้นประถมปีที่ 1

พ.ศ.2509 กองการวิจัย¹ กรมวิชาการ ได้ศึกษาคำของเด็กในวัยเริ่ม เรียนและรวบรวมเอาไว้เป็นอนุสารโดยวิธีการเล่นิทานประกอบการเก็บรวมคำ

พ.ศ.2518 กองการประถมศึกษา² กรมสามัญศึกษา ได้รวบรวมคำที่ นักเรียนชั้นเด็กเล็กใช้เพื่อนำไปใช้สร้างแบบทดสอบ คำที่ประมวลได้ซึ่งมีประมาณ 1,600 คำ จากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นเด็กเล็กจำนวน 180 คน ในโรงเรียน 6 โรง จากทุกภาคภูมิศาสตร์ของประเทศ วิธีการรวบรวมใช้คำถาม ถามให้เด็กตอบ แล้วบันทึกเทปไว้ใช้เวลาเก็บข้อมูล 1 เดือน แล้ว จำแนกคำตามความถี่เป็นชนิดของ คำไว้ 5 ชนิด คำนาม คำสรรพนาม 839 คำ คำกริยา 428 คำ คำวิเศษณ์ 212 คำ คำบุรพบท 78 คำ

ส่วนคำที่เด็กเข้าใจนั้นไม่ค่อยมีคนที่ศึกษากันอย่างจริงจังว่าในจำนวนคำที่ เด็กรู้จักเด็กเข้าใจแท้จริงกี่คำ แต่พอมีหลักฐานซึ่ง ค็อกเตอร์อาร์ เอช ซีฮอร์³ (Dr.R.H.Seashore) ได้จากการใช้แบบทดสอบความเข้าใจคำ โดยเลือกคำต่าง ๆ จากพจนานุกรมแล้วรวบรวมเป็นตัวเลขไว้ว่าเด็กเข้าใจในปริมาณเท่าใด ดังตาราง ข้างล่างนี้

อายุ	จำนวนคำที่เด็กเข้าใจ
4	5,600
5	9,600
6	14,600

¹กองการวิจัย กรมวิชาการ, รายงานการสำรวจประมวลคำของเด็กวัย เริ่มเรียน (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2509).

²กองการประถมศึกษา กรมสามัญศึกษา, คำที่นักเรียนชั้นเด็กเล็กใช้ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2518).

³Hildreth, Teaching Reading, p.56.

อายุ	จำนวนคำที่เด็กเข้าใจ
7	21,200
8	26,300
9	29,300
10	34,300
14	62,500
ผู้ใหญ่โดยเฉลี่ย	80,000

เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนคำที่เด็กรู้จักจากที่มีคนศึกษารวบรวมไว้หรือจากแบบทดสอบของ Stanford Binet ดังกล่าวแล้ว พบว่าเด็กในระดับอายุเท่ากัน จะรู้จักคำในจำนวนน้อยกว่าที่เข้าใจ เช่น เด็กอายุ 4 ขวบ รู้จักคำเพียง 1,540 คำ แต่เข้าใจคำมากกว่าเกือบเป็น 4 เท่า คือจำนวน 5,600 คำ ทำนองเดียวกับเด็ก 6 ขวบ รู้จักคำเพียง 2,600 คำ แต่เข้าใจคำถึง 14,600 คำ เป็นต้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการเรียนรู้คำของเด็กทุกวัยนั้น คำบางคำเด็กไม่จำเป็นต้องนำมาใช้พูด แต่เมื่อได้ยินคนอื่นพูดเด็กจะเข้าใจ "คำศัพท์ประเภทนี้เรียกว่า passive vocabulary ซึ่งมักจะมีจำนวนมากกว่าคำที่เด็กใช้พูดจริง (active vocabulary)" ¹ มักจะเห็นได้ชัดในเด็กที่เรียนภาษาต่างประเทศ คือเด็กสามารถเข้าใจคำที่คนอื่นพูด สันทนา กัน ก่อนที่เขาจะพูดคำ ๆ นั้น โดยช่วยตัวเอง โดยใช้สติปัญญาของตนเอง

ความสามารถในการรู้จักและเข้าใจคำกับสัมฤทธิ์ผลทางด้านวิชาการ การศึกษาค้นคว้าในต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับจำนวนคำที่เด็กรู้จักกับผลสัมฤทธิ์ทางด้านวิชาการนั้นมีมากพอสมควร โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการอ่านของเด็ก ระดับประถมศึกษา แม้ว่าจะไม่มีผลการวิจัยขึ้นในเรื่องนี้เกี่ยวกับการพูดของเด็กในระดับอนุบาลก็ตาม

¹Ibid.

ก็น่าจะสังเกตได้ว่าอาจจะมีแนวโน้มที่สอดคล้องกันในเด็กระดับอนุบาลก็ได้

ซีชอร์¹ (Seashore) ซึ่งได้ศึกษาคนควาต่อจากสมิท (Smith) ในเรื่อง นี้ก็ปรากฏผลเป็นตัวเลขแสดงค่าสหสัมพันธ์ที่ 0.6 ระหว่างจำนวนคำที่เด็กรู้จักกับความสัมพันธ์กับความเข้าใจทางการอ่านของเด็ก

วัฒนา ยันตระรุยะ² อ้างถึง สเปนซ์ (Spache) ซึ่งได้ศึกษาคนควาโดยใช้แบบทดสอบภาคคำศัพท์ ซึ่งอยู่ในแบบทดสอบสติปัญญา สแตนฟอร์ด บิเน็ต (Revised Stanford Binet) ปรากฏว่าคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบนี้สามารถทำนายสัมฤทธิ์ผลทางวิชาการของเด็กได้เป็นอย่างดี

โลบ³ (Loeb) ได้ศึกษาจำนวนคำที่เด็กรู้จักกับสติปัญญาในเด็กชั้นประถมปีที่ 4-6 ในโรงเรียนอาร์แคนซอ โดยใช้แบบทดสอบของ ซีชอร์-เอคเคอร์สัน ฟอร์ม 1 (Seashore Eckerson General English Recognition Vocabulary Test, Form I) พบว่าจำนวนคำที่เด็กรู้จักมีความสัมพันธ์กับสติปัญญาของเด็ก

นอกจากนี้ยังมีผู้ศึกษาจำนวนคำที่เด็กรู้จักกับผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการอีกหลายคน เป็นคนว่า แทรกซ์เลอร์ (Traxler, A.E.) เวสแมน (Wesman, A.G.) และ ชอว์ (Shaw, D.C.)⁴ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยดังกล่าวทั้งสิ้น

¹ Ibid., p. 58.

² วัฒนา ยันตระรุยะ "ถ้อยคำที่เด็กรู้จักและความสามารถทางการอ่านของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 1 ในโรงเรียนประถมศึกษาและเทศบาล 2 แห่งของจังหวัดพระนคร," หน้า 13.

³ Henry J. Loeb, "A Vocabulary Study of Fourth, Fifth and Sixth Grade Children, Elementary Dissertation, (University of Arkansas, 1973), p. 604.

⁴ วัฒนา ยันตระรุยะ "ถ้อยคำที่เด็กรู้จักและความสามารถทางการอ่านของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 1 ในโรงเรียนประถมศึกษาและเทศบาล 2 แห่งของจังหวัดพระนคร," หน้า 13-14.

จำนวนคำที่เด็กรู้จักเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพูดของเด็กวัยนี้ งานวิจัยของซิลวา¹ (Silva) เกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของภาษาพูดและความคล่องแคล่วในการอ่าน ก็สอดคล้องอีกเช่นกัน เขาได้ทดลองกับเด็ก 6 ขวบ โดยวิเคราะห์จากความสามารถในการใช้คำศัพท์และประโยค ความยาวของคำโดยเฉลี่ย จำนวนคำ จำนวนประโยค ใช้วิธีการพูดคุยสนทนากับเด็กและให้อ่านเรื่องที่ เหมาะกับระดับของเด็ก ผลการวิจัยพบว่า จำนวนคำที่ใหม่มีค่าสหสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความเข้าใจในการอ่าน และความยาวของคำ จำนวนประโยคก็มีความสัมพันธ์กับความเข้าใจในการอ่านอย่างมีนัยสำคัญที่ .001 ด้วย

ประมวล ดิคกินสัน² ได้ทำการค้นคว้าเกี่ยวกับคำพูดของเด็ก โดยศึกษาเด็กนักเรียนชั้นประถมปีที่ 1 จำนวน 675 คน จากโรงเรียนรัฐบาล 11 แห่ง ในเมืองโตรอนโต ประเทศแคนาดา โดยให้เด็กเขียนภาพแล้วบรรยายออกมาเป็นคำพูดโดยใช้เครื่องบันทึกเสียงช่วยขณะบรรยาย ผลปรากฏว่า คำพูดของเด็กมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านในระดับสูง ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านใช้แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์เมโทรโพลิตัน (Metropolitan Achievement Test Primary I)

¹Fatima Sampaio Silva "Relationships Between Selected Oral Language Factors and Reading Proficiency," Dissertation Abstracts 38 (March 1978) : 5308 A- 5308-B.

²Pramuan Dickinson, "An Experimental Study of the Relationship Between Children's Speech and Reading Achievement" (Submitted in Partial Fulfillment of the Requirement for Acceptance as Doctor of Education, Candidate at the Ontario, College of Education. The University of Toronto, 1964), p. 22.

ผลการวิจัยในเมืองไทยของนักวิชาการหลายคนก็ยืนยันได้เช่นเดียวกันว่า พัฒนาการเกี่ยวกับคำที่เด็กรู้จักสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางด้านการอ่านของเด็ก เช่น อารพณ์ ลิมตระกูล¹ ได้ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการทางถ้อยคำของเด็กกับสัมฤทธิ์ผลทางการอ่าน เขียน ฟังและพูดของเด็กในชั้น ป.2 ป. 3 ป.4 ของโรงเรียน 4 โรงเรียน จากเด็กจำนวน 102 คน โดยใช้ขอทดสอบที่สร้างขึ้นเอง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลช่วยยืนยันว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับสูงในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ส่วนชั้นอื่นแม้จะสัมพันธ์กันในระดับต่ำก็ยังคงเป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่าสัมพันธ์กันแน่นอน

ความสามารถในการใช้คำกับอายุของเด็ก

อิทธิพลที่มีผลต่อการรู้จักคำและเข้าใจคำของเด็กในวัยนี้เป็นที่ทราบกันดีว่าอายุ ก็มีผลช่วยในการตัดสินใจว่าเด็กมีพัฒนาการทางภาษามากน้อยกว่ากันเพียงใด ผลการวิจัยทั้งในและนอกประเทศจะออกมาเป็น 2 ลักษณะ บางคนรายงานผลว่าอายุไม่เป็นตัวแปรในเรื่องนี้ บางคนก็สนับสนุนว่าอายุทำให้เด็กมีความสามารถในการรู้จักคำและเข้าใจคำต่างกัน

เคลลี² (Kelly) แห่งมหาวิทยาลัยฮอัสตรา (Hofstra University) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสามารถของเด็กระดับอนุบาล 1 และ 2 ในการแบ่งคำในประโยค โดยใช้ขอสอบการแยกภาษาพูดโดยเฉพาะ 2 ฉบับด้วยกัน และแบบทดสอบมาตรฐานเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ในการอ่านอีก 1 ฉบับ สรุปผลได้ว่า เด็กอนุบาล 1

¹ Arporn Limtrakool, "A Study of the Logical Verbal Relation of Children in Four Primary Schools in Bangkok," (Master's Thesis, College of Education, 1958), p. 20.

² Ann Marie Kelly, "Children's Ability to Segment Oral Language," Dissertation Abstract 38 (December 1977) : 3344-A

และ 2 มีความสามารถในเรื่องนี้ต่างกันอย่างมากมีนัยสำคัญทางสถิติ และผู้วิจัยได้สรุปผลว่า เด็กสามารถพัฒนาทักษะความสามารถในเรื่องนี้ได้ จึงเป็นแนวทางให้เห็นว่าอายุเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เด็กมีความสามารถในเรื่องต่างกัน และเด็กที่มีอายุมากกว่าจึงมีความสามารถในการคัดแบ่งคำจากประโยคได้ดีกว่า

สุวนา พรพัฒน์กุล¹ ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการทางถ้อยคำของนักเรียนในโรงเรียนของสถานเลี้ยงดูเด็กเปรียบเทียบกับนักเรียนในโรงเรียนสามัญระดับประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3 จำนวน 237 คน โดยใช้แบบทดสอบ 2 ชุด ซึ่งสร้างขึ้นเอง ผลสรุปข้อหนึ่งที่สอดคล้องกันคือ เด็กที่มีอายุมากกว่าจะมีพัฒนาการทางถ้อยคำดีกว่า ซึ่งเป็นเพราะเด็กอายุมากขึ้นมีความสามารถในการรู้จักคำและเข้าใจมากขึ้นนั่นเอง

จินตนา เนียมเปี้ย² ได้ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการทางภาษาตามจำนวนถ้อยคำและความสลับซับซ้อนของประโยคของเด็กก่อนวัยเรียนโดยใช้รูปภาพขนาดใหญ่จำนวน 5 ภาพ ทดลองกับเด็กอายุประมาณ 3-6 ปี จำนวน 120 คน พบว่าเด็กที่มีอายุสูงมีพัฒนาการทางภาษาทั้ง 2 ด้านดีกว่าเด็กที่มีอายุน้อยกว่า

¹สุวนา พรพัฒน์กุล, "พัฒนาการทางถ้อยคำของนักเรียนในโรงเรียนของสถานเลี้ยงดูเด็กเปรียบเทียบกับนักเรียนในโรงเรียนสามัญระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และประถมศึกษาปีที่ 3," หน้า 50-51.

²จินตนา เนียมเปี้ย, "พัฒนาการทางภาษาตามจำนวนถ้อยคำและความซับซ้อนของประโยคของเด็กก่อนวัยเรียน," (ปริชญานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2521), หน้า 72-78.

สถาบันระหว่างชาติสำหรับคนคว่ำเร่อกเด็ก¹ ก็ได้ตรวจดูจำนวนคำพูดทั่ว ๆ ไปของเด็กว่ามากน้อยแตกต่างกันตามชั้นอายุหรือชั้นเรียนหรือไม่ เพียงใด วิธีการทดลองก็ได้กล่าวมาแล้วครั้งหนึ่ง ผลสรุปออกมาว่าเด็กที่อยู่ในชั้นสูงยอมรู้จักถ้อยคำมากกว่าเด็กที่เรียนในชั้นต่ำ นอกจากนี้ยังรู้จักชนิดและวิธีใช้คำต่าง ๆ ได้มากกว่าและดีกว่าด้วย

อย่างไรก็ตามก็ยังมีผลการวิจัยที่แตกต่างไปจากนี้อีก อารมณ์ ลิ้มตระกูล² ได้ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการทางถ้อยคำของเด็กกับผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน เขียน ฟัง และพูดของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, 3 และ 4 พบว่า ความสามารถในการใช้ถ้อยคำของเด็กตามระดับ ซึ่งออกมาเป็นคะแนนนั้นลดลง เมื่อเปรียบเทียบเด็กที่มีอายุมากกว่าในชั้นเดียวกัน แต่ผู้วิจัยให้ข้อสังเกตว่าอาจเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมอื่น ๆ โดยเฉพาะฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวเป็นสำคัญ

นวลเพ็ญ โกศลเสธร³ ได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับอิทธิพลของคำประกอบต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมว่ามีผลต่อพัฒนาการทางถ้อยคำของเด็กหรือไม่ เพียงใด ได้ทำการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มของโรงเรียนมัธยม 2 แห่ง จำนวน 335 คน ระดับมัธยม 1-3 โดยวิธีให้เด็กเขียน

¹สถาบันระหว่างชาติสำหรับคนคว่ำเร่อกเด็ก, รายงานการค้นคว้าเรื่องพัฒนาการในการใช้ถ้อยคำของเด็ก รายงานการวิจัยฉบับที่ 1 (ม.ป.ท., 2502), หน้า 1-21.

²Arporn Limtrakook, "A Study of the Logical Verbal Relation of Children in Four Primary Schools in Bangkok, p.20.

³Nuanpen Kosolsreth, "A Study of Verbal Development of Children in Two Secondary Schools in Bangkok," (Master's Thesis, College of Education, 1960), p. 119.

คำที่เขารู้จักใหม่มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ในเวลา 10 นาที ผลการค้นคว้าชี้ให้เห็นว่า อัตราการเพิ่มของจำนวนคำ ไม่เพิ่มตามชั้นที่สูงขึ้นหรืออายุที่มากขึ้น

✓ การณี อุทัยรัตนกิจ¹ ได้ศึกษาความเข้าใจคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่งโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยเลือกสุ่มตัวอย่าง จำนวน 195 คน ไขข้อสงสัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจากการวิเคราะห์แบบเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 7 เล่ม เลือกคำมาสร้างเป็นข้อสอบ ผลการวิจัยพบที่น่าสนใจเกี่ยวกับว่า นักเรียนในกลุ่มอายุสูงกับกลุ่มอายุต่ำมีความสามารถในการเข้าใจคำไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิจัยเกี่ยวกับอายุกับความสามารถในการรู้จักคำและเข้าใจคำของเด็กในระดบอนุบาลนั้น จึงยังสรุปไม่ได้แน่นอนว่าเด็กอายุมากขึ้นจะมีความสามารถในเรื่องนี้เพิ่มขึ้นหรือไม่ เพราะการวิจัยใกล้เคียงเรื่องนี้ที่แล้วมาทั้งหมดยังหาข้อสรุปไม่ได้แน่นอน ผู้วิจัยคิดว่าการศึกษาครั้งนี้อาจจะช่วยตอบคำถามหรือย้ำผลการวิจัยของบุคคลฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้เป็นแน่

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹การณี อุทัยรัตนกิจ, "ความเข้าใจคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์," หน้า 188.